

پول انمول

(دوها)

حکیم پریم چاند وائی

نول
سندر پبلیکیشن

ٲول انمول :شاعر حڪيم ٲريم چاند واڻي

ٲول انمول

(دوها)

حڪيم ٲريم چاند واڻي

نَوَٲ

سندر ٲبليڪيشن مٺي

نومبر 2022ع

1

ارپنا

پنهنجي ادبي ڪاوش ارپنا ٿو ڪريان

ابي امان پنهنجي ڀائرن ۽ پٽن:

راجيش چاندواني

راجا رنجيت

۽

راهول ڪمار

ڪي

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

پبليشر پاران:

شاعر حڪيم پريم چاند واڻي پنهنجي شاعريءَ وسيلي پنهنجي پڙهندڙن سان هميشه جڙيل رهيو آهي ان جو ثبوت ٻول انمول ڪتاب اوهان اڳيان پيش ڪجي ٿو. شاعر حڪيم پريم چاند واڻي جو ٻول انمول ڪتاب اڄ جي ماحول جي سهي ۽ سچي عڪاسي ڪري ٿو. هن ڪتاب جي ٻي اهم خوبي اها آهي ته هي مهاڳ کان آج وٺي مجموعو حڪيم پريم چاند واڻي جي سنجيدگيءَ جو ثبوت آهي هو پنهنجي احساسن کي هڪڙو نانءُ ڏئي پڙهندڙ آڏو پيش ڪندي، اهم پيغام ڏي ٿو، هي شاعر پاڻ وڻائڻ واري فهم جي ڦاٽل ناهي. حڪيم پريم چاند واڻي جو ڪيل اظهار ايترو سادو ۽ سگهارو آهي جو پڙهندڙن لاءِ

ڪٿي به سواليه نشان نه ٿو بڻجي.

حڪيم پريم چاند واڻي جي دوهن مان ماڻهپي جو معيار، سچائي، سنجيدگي ۽ حقيقت سميت ٻيا ڪيترائي انوکا اهڃاڻ ملن ٿا. هن جي شاعريءَ ۾ جدت، شدت، بيساختگي ۽ فن فڪر جي گهرائي ملي ٿي، جنهن مان خبر پوي ٿي ته شاعر ڪيترين ۽ ڪهڙين ڪفيتن مان گذري لکيو هوندو، پر اها به پرک پوي ٿي ته هو موجوده سماجي اڻ برابري ۽ منافقي جي ڀر مان گذري تخليقي پور هيو ڪيو آهي. سائين حڪيم پريم چاند واڻي کي سچي مزاج رکڻ تي دل ڏاڍي ڏجي ٿو. نول سندر پبليڪيشن سنڌي ٻولي جي پلوڙ شاعر حڪيم پريم چاند واڻيءَ جو هي ڪتاب ڇپيندي گهڻي سرهائي ۽ اعزاز محسوس ڪري ٿو.

وسند چوهاڻ
نول سندر پبليڪيشن

16 نومبر 2022

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

تعارف

منهنجو نالو پريم چند چاند واڻي آهي

منهنجو ادبي نالو حڪيم پريم چاند واڻي آهي. منهنجو جنم ڏوڪري شهر ۾ 07-25

1956 تي بابي مينهل داس جي گهر ۾ ٿيو.

منهنجي نڪ بسيرا آهي، جيڪا ڪٿي راجپوت جي هڪ شاخ آهي.

چاند واڻي اسان جو خانداني نالو آهي.

ڪرت:

مان زرعي ريسرچ کاتي ۾ 1981 کان 25-07-2016 تائين اسٽيٽسٽيڪل آفيسر ۽

اسسٽنٽ اسٽيٽسٽيشن جي عهدي تي ڪم ڪري ريتارڊ ٿيم.

منهنجي تعليم ايم. اي (اقتصاديات)، ايل ايل. بي. ايف. ٽي. جي آهي.

هن وقت بلڪل فارغ آهيان. مون پهرين وائي 1972 ۾ جشن لطيف پروگرام ۾ ڏوڪريءَ

۾ پڙهي. 1975 ۾ مان مان جڏنهن سنڌي ادبي سنگت جو سيڪريٽري ٿيم ته ڪجهه ڪهاڻيون به لکيون.

منهنجي پهرين شاعري عبرت مئگزين حيدرآباد ۾ 1986 ۾ ڇپي، پر مون شاعريءَ

جي باقائده شروعات 1990 کان ڪئي. شاعريءَ سان سان گڏوگڏ ڪالم خاڪا، نثري ٽڪرا، صوفيانه مڪالا، طبي ۽ نفسياتي مضمون، ٻاراڻي ۽ مزاحيه شاعري، نعتيه ڪلام، حمد، منقبت ۽ ٻيو گهڻو ڪجهه لکيو آهي، جيڪو گهڻي ڀاڱي سڀني اخبارن ۽ رسالن ۾ ڇپجي چڪو آهي. اهو سفر اڃا جاري ساري آهي، وچ ۾ ڪجهه وقفا آيا ضرور آهن پر مون ان خال کي پرڻ جي بيحد ڪوشش ڪئي آهي.

مون گهڻي ڀاڱي غزل گيت وايون بيت چوڻا دوها ۽ نظم لکيا آهن.

مون وٽ ڏهن ڪتابن جيترو مواد تيار پيو آهي، هاڻي يارهين ڪتاب جو مواد لکي رهيو آهيان. منهنجو روزانو شاعري ڪالم فيس بوڪ تي ۽ واٽس ايپ تي ڪافي عرصي کان کان

هلندڙ آهي، جنهن ڪافي مقبوليت ماڻي آهي ۽ بيحد داد ملندو رهيو آهي. هي پهريون

ڪتاب ٻول انمول اوهان جي هٿن ۾ آهي، پنهنجي راءِ کان ضرور آگاهه ڪندا

لک قرب مهربانيون

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

لفظ سي ڳالهايو، جيڪي يادگار ٿي پون،
دنيا ۽ سنسار لئي، مشعل راهه ٿين.

لفظ لفظ ۾، ساڻه ڀرڻ،
سولو ڪم ته ناهي،
لفظ لفظ کي امر ڪرڻ،
سولو ڪم ته ناهي.

جڳ فنا ٿيندو، نالو رهجي ويندو،
نالو سو رهندو، جنهن ڪرم ڪيو هوندو.

دنيا ۽ عقبئي جو، نقشو جي چٽجي،
ان ۾ امر انسان کي، ڪهڙي جڳهه رکجي.

انسانيت عظيم آ، اگر ڪو سمجهي،
مذهب واري مام ۾، ڪون ڪو اٽڪي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

گل وڻ ٻوٽا، ڪهڙو درس ڏين ٿا،
دنيا فنا آ، نيڪ ٿيڻ ڏسن ٿا.

گل چڻي ٿو، ٻوٽي جا پير ڪيئن چمي،
مجهول ماڻهو پيرن هيٺان، ڌرتي پيو ڪڍي.

پنهنجي پيٽ ڀرڻ لاءِ، ٻئي جو ڳلو ڪٽڻ،
چاهو به فيشن آ، منهن ڪارو ڪرڻ.

ياد رهي ڳا، اس کو زمانا،
جس تي بهي ڪهايا، باسي ڪهانا.

ڪي شغليءَ ڪي شگوبا آهن،
ڪي ست رنگي، ڪي ڦٽاڪا آهن.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جي دليون ڏڪجن، نظرون ڏڪجن،
امبر تي تڏنهن ٿيون، وڃون تڙپن.

فطرت ڌرتي دل تڙپي ٿي،
محبت جي ناڪام ٿئي ٿي.

امبر ٿوروئي، ڌرتي ٿي ڌٻي،
آدم تي اڱر آفت ٿي اچي.

نوٽن تان تصوير مٽايو، ڇا بچندو،
ذهن مان تصور کي هٽايو، ڇا بچندو.

جي دليون ڏڪجن، نظرون ڏڪجن،
امبر تي تڏنهن ٿيون، وڃون تڙپن.

فطرت ڌرتي دل تڙپي ٿي،
محبت جي ناڪام ٿئي ٿي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

محبوبن جا داپا خراب،
ڪپتي اهڙي، ادا خراب

بي نسلن سان، وڙ ڪرڻ،
ڪپر نانگن کي، ڪير ڏيڻ

ادب ۽ اخلاق سان، آدم ٿئي اتم،
جنهنجو آيمان ڪچو، سوئي ڪري وهم.

پريم معنيٰ پيار، پيار معنيٰ احساس،
زندگي آ خواب، يا چئجي آوشواس.

بي وڙن سان، وڙ ڪرڻ،
گڏهن آڏو، گاهه رڪڻ.

تخم جو تاثير ۽ صحبت جو اثر
مڪريلو ماڻهو، هر روز مڪر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

اگر بهلانا چاهو، بهلا نه پائوگي،
پريم نام هي ميرا، ڪيادل گنوائوگي

بات هو ذرا مختصر،
پر ڪام هو تمام تر.

"پريم" کي وسارڻ، زندگي وسارڻ،
چين کي وڃائڻ، مردي جيان گذارڻ.

ڪوڙي گوريءَ کان پوءِ، مٺو شربت،
اصولي ڳالهين کان بعد، مٺي محبت.

تصور جي آهي دنيا،
ڪجهه اکين، ڏسان ٿو،
ڪجهه شاهدي سان،
پر ڪڻ کان پوءِ، لکان ٿو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

نه سڄو گهر، نه وري شهر سان،
تشبيهه ڪجي گهڙي يا ڏجي پٿر سان.

سنسار سارو ڏوڪو، دنيا خالي خول،
غير جي در تي نه رول، دل آهي انمول.

بي نسلي سان چڱائي ائين، جيئن نيل تي اڪروٽ،
پنهنجو گهر ٻاري، بهاري ڪندو محلي ۾ ڦڙڦوٽ.

بس شوق آ، جو لڪائي ٿو.
هر شاعر وقت وڃائي ٿو.

سوچ غلط ته ڪار غلط،
ٿيندو هر وهنوار غلط.

خواب سهانا، ڏسڻ جي عادت،
پيار محبت، سمجهون عبادت.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جس تي پي رلا يا هم ڪو،

صدياں روئي گا.

سڪ چين، ڪانا پينا،

سڀ ڪجهه ڪوئي گا.

جديد دؤر جي، نئين تقاضا،

ختم رسمون، بيندءِ باجا.

گل ۽ ببل، سڀ قصا پراڻا،

ڪالھ مري ويا مومل راڻا.

مڱئي شادي، دير آ چاچي،

دير انڌير، مهانگي پاڇي.

گلشن جي اجڙڻ جو،

سوچو ته سبب چاهي،

حق ٿين ٿا غصب،

ڇو انڌير نگر آهي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند وائي

غلام کي آقا بنائي، ان جي مرضي،
خواب کي ساڀيا بنائي، انجي مرضي.

"نه" چوڻ سکو، ورنه ڦرجي ويندو،
نوسربازن جي هٿان، ٺڳجي ويندو.

جلساڙي وئي، ڏاڍي وڏي آ،
جنهن سچائيءَ جي جڙ وڌي آ.

هر جاءِ هجي، يڪسانيت،
هر دل ۾ هجي، وحدانيت.

مند جيئن مٽجي وڃن ٿيون محبتون
ڇلوليون آهن، اڇوڪيون چاهتون.

نڪولٽ سان، نه ئي مارسان،
سارو ڪيم وٺڻو آ، پيار سان.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

وڃون تڙي پون ٿيون،
احساس نه آدم ڪي،
ڪوڙ ڪپت وئي وڌي،
وشواس نه آدم ڪي.

وشواس ويو، گهٽجي
احساس پيو ڌڪجي،
پيار محبت جي،
ڏوري وئي ڪٽجي.

هڪ بک آ، هڪ پياس آ،
قرب ۽ قربت، آئي نه راس آ.

بي پلي پياس آ، بي چئي آس آ،
بي رحم زماني ۾، نراس ئي نراس آ.

ڪڏنهن بارشون، ڪڏنهن ٻوڏ جو فڪر
زندگي ڏاڍي ڏکي، ايئن ڪئي بسر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جوانن جا ٿي، پير چٽي،
جهونن تي، دهمان ڪري.

نه مرد آ، نه عورت آ،
فيڪ جيڪو به فرد آ.

پين جي خاطر زندگي، اهڙي طرح ڪٽي ڇڏي،
پنهنجي جند جان جي، ذرو به پرواه ڪونه ڪئي.

جهوپا ٿا جهرن، چنا ٿا ٿمن،
مارو ڊڇندي ڊڇندي، ساھ ٽاڪڻ.

بارش جا راڱا، ڪير وساريندو،
بارش ۾ هرڪو، ساجن ساريندو

غربت جا ماري، مارو ويچار،
ٻڏا پنيون ۽ ٻارا، هلڻ جا چارا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

اڪيون آليون، آسون اڏوريون،
ڪيئن ملهائن، مارو عيدون.

ظلمن مٿي ظلم آ، ستمن مٿي ستم آ،
اڳ ۾ سور گهڻا، بي رحم ٿي موسم آ.

قاتل ٿي، مهمان جو ايندا،
نسل ڪيئن نه! تباھه ٿيندا.

مولا گنج ڏنو، ڪنهن شئي جي لوڙ ناهي،
باقي پيار جي رشتي کي، ڪوئي توڙ پڄائي.

پيار جو رشتو آ، ڪڇي تند جيئن،
دل جي شيخ پڄاڻ، عمل مشڪل ايئن.

اوجاڳاءِ آهون، حصي ۾ آيون،
رلي ويون جو، رڻ ۾ راهون.

جلد بازي ٿي گهڻو وڃائي،
سڄي عمر پوءِ پڇتائي.

اوقات کان وڌا، خواب ڏسون ٿا،
خواب ٽٽن ٿي، واويلا ڪيون ٿا.

اسان آدم جي اولاد، جو آهيون،
فرشتو پاڻ کي، ڪيئن سڏايون.

جڏنهن ڪنڊن ۾، الجهي پئون ٿا،
پوءِ ويٺا، رت روئون ٿا، درد سهون ٿا.

حسين دنيا، جميل دنيا،
مگر هي ناهي، اصيل دنيا.

هي قريب دنيا، قريب دنيا،
خوشين جي آهي رقيب دنيا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو به ڪري ٿو جبر ماڻهو،
سو ظالم ڇا ڄاڻي، فقر ماڻهو.

جيڪو ڪنهن جو ٿو، جيون ناهي،
ان جي جاءِ، جنت الفردوس ۾ آهي.

جيڪو ڪنهن جي ٿو، جان بچائي،
سو پڪ سان، جنتي ۽ ناجي آهي

جڏنهن رحم مٽجي، ستم ٿو ٿئي،
تڏنهن سختيءَ جو نئون عالم ٿو جڙي.

پلائي ڪرڻ سان پلو آڻيندو،
برائي ڪرڻ سان برو آڻيندو.

رحم ڪرڻ سان، ڪرم وڌي ٿو،
سڀ مولا مشڪل حل ڪري ٿو.

بنياد ۾ جنهن جي ڪوڙ
اها ڏهي ٿيندي آ، ڏوڙ.

سو دفعا ورجائجي، ڪوڙ نه ٿيندو سچ،
جيئن ستارو مٽجي، ٿيندو ڪونه سچ.

سونهن کي ساراھجي،
حسن کي، ڪٽرائجي.

حسن اخلاق، حسن ڪردار
لوڪ جو سو، ڪٽندو پيار.

ادا! اخلاق چاهي، ڪردار چاهي،
چئي! ڪنهن ماڻهوءَ جو نالو آهي.

انا ۾ جيڪو پي، اٽڪي پوي،
بيٺل گهڙيال جيئن ڪونه چري.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ها! محبتي ماڻهن جو، خون اٻري ٿو،
جڏنهن ڪو اجايا، الزام ڌري ٿو.

غير فطري پيار، ڪيئن وڌي سگهندو،
جيئن بي- پاڙيءَ ۾ ڦل ناهي ٿيندو

گل جهومن ٿا، پڪي ٻولن ٿا، بهار جي موسم،
انسانن جي دنيا ۾، چوڌڪار جي موسم.

جنهنڪي دل لڳي، نڪو چاه آ،
سو ماڻهو تنها، مثل ماه آ.

جي سڀ ماهروءَ خوبرو،
سي رهيا، سدائين روبرو.

سڀ حاضري، درجي ڀرن،
جيڪي به دل ۾، پيار رکن.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

حسن ٻيو ڪجهه، هجي نه هجي،
اکين کي لطف ۽ تراوت ٿي ملي.

جيڪو چوي ٿو، سونهن نه آهي،
اهو پنهنجي اکين جو، علاج ڪرائي.

حسن جو جلوو، چنڊ جو چمڪو،
هر ڏسندڙ اک، نظارو ڏٺو هوندو.

شنا حسن جي، قدرت جي ثنا،
جيڪا وساري انا، سا ڪونه خطا.

جيون کي، جيئڻ کپي،
نڪو انکي، لوئڻ کپي.

محبتون ٿا ميڙيون،
دل ۾ ٿا، سهيڙيون.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ڪمزورن تي ڏاڍ ڪرڻ، آ ڪمزوري،
ڪمزورن تي ڪونه ٺهي ٿي شهزوري.

ويا چو ڪيترا وشواس ٽوڙي،
اڪيلو چو پيو ٿو، پريم لوڙي.

جيئون ٿا پيا، اميدن جي سهاري،
ٿو زمانو، خواهشون ارمان ماري.

رخ هوا جي کي به ٿو، ڏسڻو پوي،
ٿورنگ شعرن ۾، نئون ڀرڻو پوي.

مت سان طئي ڪرڻا سڀئي مرحلا،
سر سلامت، جي سلامت حوصلا.

همت حوصلي سان، اڳتي وڌڻو آ،
اهڙي طرح نالو، روشن ڪرڻو آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

امبر کان پي اوچو، پنهنجو هجي نانءُ،
شينهن کان پي، من مضبوط هجي هانءُ.

ڪوڙ لکڻ سان، ڪانئيارو ٿبو،
سچ لکڻ سان، سوڀارو ٿبو.

سچ جي قائم ڪهاڻي آ،
ها! ڪوڙ لوڻ ۽ پاڻي آ.

سچ واري سان، پنهنجي سک،
ڪوڙا! پڇ تون، ڪنڊ ۾ لڪ.

ڪڍڻ کي، چمنڊا پٽ،
جي مطلبي، ٿيندا مت.

مسلسل جهد ۽ محنت ٿي گهرجي،
ائين ته ڪاڻي ماروي، نٿي ماڳ کي پهچي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مان آدي جڳادي، سنڌي آهيان،
هن عمر ۾ ڪهڙو روپ مٽيان.

الاڻي چو اسان سان، دشمني آهي،
اسان توڙي نه ڪنهنجي دللڳي آهي.

الله ڏئي ٿو، الله وڌائي نه سهي،
بدبخت! پنهنجي پاڳ کي ٿي پني ڏئي.

مٺا مرسل، توسان پيارهجي،
توسان ڳنڍيل، دل جي تار هجي.

ڪنهنجي نيڪي ڪنهن کان برداشت نٿي ٿئي،
پنهنجي برائي ڪنهن کي، ياد ڪيئن رهي.

پير فقير وائڪو، جي مطلب پورو ٿي ويو،
مطلب سواءِ ڪنهن کي، ڪو ياد ڪيئن ڪندو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ڪل خوشيءَ سان، گذري وقت،
ان کان وڌيڪو، ڪهڙو بخت.

خوشيون ٿوريون، غم گهڻا،
اهڙي بي رنگي، آهي دنيا.

نه ڍنگ، نه ئي ڍنگ آ،
بس اجائي رڳو جنگ آ.

عقل گهٽ ۽ خيال وڏا،
انهيءَ سور ڳنهي ورتا.

سوچ سان گڏ گڏ، لوچ هجي،
هر قدم اڳتي، اڳتي ئي رهي.

قرب جي ڪمي آ، قريب ٿيا رقيب،
هاڻي پنهنجا پاڳ ڪڍڻ، ڪڍڻ شل نصيب.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

عقل عشق، ٻئي جوڙ مخالف،
عقل عشق کان، رهي خائف.

جوڙ توڙجي، رهي نه سياست،
هاڻي توڙ توڙجي، رهي حسرت.

جي موت سٺي، ته دل به ورندي،
رڳو پریشانين، ته ڪهڙي دل ٽرندي.

پنڻ جي به عادت، جنهن کي پئي آ،
دنيا جي جهلڻ سان، اصل ڪونه وئي آ.

لفظ سي ڳالهايو، جيڪي يادگار ٿي پون،
دنيا ۽ سنسار لئي، مشعل راهه ٿين.

گل چٽي ٿو، ٻوٽي جا پير ڪيئن چمي،
مجهول ماڻهو پيرن هيٺان، ڌرتي پيو ڪڍي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيون جو، نانءُ مسئلا،

بي وقتي اگرا، فيصلا

تڪي جي سوکڙي، اربين وڪامي،

ڪنهن جي سورن ۾، رات وهامي.

پيٽ بکيو ڪو، ڪو انگ اگهاڙو،

مسڪين مارن لاءِ، ڪات ڪهاڙو.

نالائق واپاري، وڏا قهاري،

بي جاءِ منافعو، وڏا ڏڪاري.

وار سارا ٿيا اڇا، ڏاڙهي اڇي،

دل چوي ٿي مان ڪراڙي ناهيان ٿي

مهانگي سدا خريد ڪيون، اصلي اصل کان،

بيزار پاڻ ٿا رهون، نقلي نقل کان.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

الله جي ڪرم سان، ميسر آهي سڀ ڪجهه،
جي لالچ ۽ خواهش ڇڏي حاصل رهي
سڀ ڪجهه.

ٻڌو سڀ جي، ڪيو من جي،
نئين چال رهي، سدا شاطرن جي.

اها به چئي، مجبوري،
ڪوئي نه، ورنائي ڪنهنجي.

بيوسيءَ جو، اهڙو عالم،
بيپرواه بنيو، هرڪو بالمر.

نه جذبو آ، نه جان آ،
هرڪو خاني خان آ.

ڪونه ڪنهن جو، سڄڻ ڏسجي
ٿوهر ڪو، غرضن لئ لوڙي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

لوچڻ جو هيءَ آهي جهان،
ٻئي تي پاڙڻ، اتل نقصان.

ڪونه ڪنهن سان، آهي سچو،
هٿ کي ڪاٽي ٿو، گهر جو ڪتو.

شرم و حيا ويا، شهر چڙهي،
همدردي وئي، لوڪان لڏي.

غرض سان بس غرض آ،
وسريو هر هڪ، فرض آ.

عزت محبت، دل ۾ هجن ٿا،
بس مطلبي، ڏيکاءِ ڪرن ٿا.

نه رندڪ آ، نه روڪ آ،
پوءِ چويجا، ٽوڪ آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

نه چئو نه ٻڌو، اهو وقت اچي ويو
اٺ کائي ٿو شينهن کي، هاڻو هاڻو ڪيو.

راتيون جاڳي، شعر لکون ٿا،
تن ۾ پنهنجو روح پريون ٿا.

جو بهلائي نه بهولي، وهي محبت هي،
جو دن رات نه سوني دي، وهي چاهت هي.

ايمان جن مهمان، جڏنهن به موڪلائي،
عزت ۽ غيرت ٻئي، ساڻ وڃي پچائي.

جيڪي ماڻهو ڪريل آهن،
پورچيئن جان، پريل آهن.

پڇ ڙي پاڙي، جان چڙي وڃ،
پنهنجي پاڙي مان، ترت لڏي وڃ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

گڏهن ڪي ٿو، گج پارائي،
مولا گهڻوئي، راحم آهي.

ڪي وانا، ته ڪي وري ڪوڄي ڪتا،
شريفن پويان ڊڪن ٿا، لاهيون لٿا.

جن گهڻو گهڻو، ٿي ڪيو،
تن کان، ٿورو ٿڪوبه ويو.

آنڪه هي پرڻم، ساجن ميرا دور،
تصور مين ڪهويا، هرپل هون مخمور.

ڪو ڪو ڪار زبانو،
ڪو ڪو ڪار مونهن،
دنيا ساري آلوده،
هر طرف دونهن دونهن.

جي محسنن ڪي مارن ٿا،
سي پنهنجو، پيڙو ٻوڙن ٿا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

هر ڪو عقل، ڪل آ،
ٻيو لوڪ سڄو، جاهل آ.

هر هڪ جو، ڪردار انوڪو،
رج جيان، ساري دنيا دوڪو.

وه. وعده هي ڪيا، جو وفانه هو،
وه. عشق هي ڪيا، جو خطانه هو

بيوفا محبوب وانگي، نيت جون راهون تڪيون.
اربن روپيا ڪمائڻ ٿا، نئين ٺڳي ڪيون.

ڪي ٺڳ آهن، ڪي ناٺ آهن،
لتاڙجن ائين، فوت پاٺ آهن.

ها! پادرپستي، عزت اوهانجي
ٺڳي اوهان جي، سزا اسانجي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

اعمالن جي، شامت آ،

رحمت بني، زحمت آ.

آهه ڪي ڪا راهه ناهي، درد جو دارون نه آ،

بجليون ڪڙڪي ڪرن ٿيون، اپ

ٿيو ڏارون نه آ!

اشڪ اکين ۾، درد دلين ۾،

ساجن ساريون، ديد درن ۾.

آلودگي ٿي، زهر هاري،

ملاوت پئي، مارو ماري.

موريءَ ڪبو تر، پئي پڪي امن جا،

انڊيءَ ڪتلون، ڪاءِ منهنجي چمن جا.

اڪيون آليون، دليون دڪايل چاڻي چاتيون،

بي رحم ماڻهو ۽ موسم، ڪاريون

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

تنهنجو منهنجو رب هڪڙو
شيطان وجهي، ويڇا ٻڇڙو.

جنهن جي هٿ ۾، لٺ،
ان جون مينهنون سٺ.

خوف - خدا جنهن کي ناهي،
دل جي مرضي، سوڻو هلائي.

ڪجهه آتي هين، ڪجهه جاتي هين،
وہ نقش پا ڇهوڙ، جاتي هين.

نه تو هيرون، ياسوني ڪي طلب،
همين هي، امر هو جاني سي مطلب.

طاقت وارو هتي ڪير آ،
جنهن جو ڏنڊو، زور آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

بد نيت لئي، عذر گهڻا،
نيڪ نيت لئي، ثمر گهڻا.

ٻاراڻي گهر ۾ عينڪون، روزانو ٿڌن،
دليون اهي بيمثال، ٿڌي جي جڙن.

لفظن ۾ آساه، لفظن آ ويساه ڏنو،
لفظن ۾ آجان، لفظن مونکي چاه ڏنو.

پڇڻ وارا، پڇي ويندا،
نيڪ صالح، رهجي ويندا.

روحاني آهي منهنجو رنگ،
سڄارن سان، پنهنجو سنگ

سڀ ڪوڙن، توڙي موالين سان،
صفا ڪونه لڳي ٿي، زوالين سان.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مولا رحم ڪرم ۽ فضل درڪار
اچي پاڻ ڪندين، رب! ٻيڙا پار.

ساڌن جي صحبت، تاريندي،
غيرن جي صحبت، ٻوڙيندي.

هر جاءِ تي، شيطان هجي ٿو،
ڪار خراب کان، ڪون مڙي ٿو.

گهر ٽاڪرن، ماڻهو ٽامرن،
خوف حراس ۾، ساھ ڪڻ.

وقت وقت جي، پنهنجي ڳالهه،
هاڻي بارش بني، آهي وٻال.

گهرج سوا ڪا، چيز نه گهرجي
شاباش بجاءِ، مهميز نه گهرجي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

فقيرن جون رمزون، فقيرن جا گمزا،
فقير اٿا رنگ روپ، ڪنهن نه سڃاتا.

شيطانن لئ، عجب سبق،
لعن طعن آ، تن جو مرڪ.

جن برو سوچو، تن برو پاتو،
جن سٺو سوچو، تن سٺو پاتو.

ابتڙ هلي ٿو، هي سارو زمانو،
لڳي هر فسانو ٿو، ڪوڙو فسانو.

قابل ترديد جي، ترديد ڪبي،
شاعري سموري، جديد ڪبي.

نخراناز نويلين وارا،
لوڏ لمڪا، حويلين وارا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

تم بهي ڪهاڻ هم بهي ڪهاڻين،
سب مل ڪر عيد خوشيان منائين

محبتين جا، ميلا هوندا،
ڪانئن منهن پيلا هوندا.

پيت پرين کي، وڌيڪ بڪ آ،
پين مليونه مليون، مڙئي سڪ آ.

امداد آئي، ڪاڇي به وئي،
بني بشري، خبر نه پئي.

امداد ڪائن، پيت وڌائن،
پنهنجو ويٺا، شان گهٽائن.

چار ترڪون، چارئي چٽ،
مطلبيءَ جو، ڪوئي نه مٽ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

لوپين جي بڪ، پوري نه ٿيندي،
عزت شهرت، موڪلائي ويندي.

خود غرض کي فڪر ڪهڙو،
مري ته مري، سمورو ويڙهو.

عزت وڏي آ، پيسي کان،
پيسي توڙي ڪرسي کان.

مون کي پسند، اخلاق ادب،
نامراد آ، بيشڪ بي ادب.

آس رکي سي، غيرن ۾،
غيرن ۽ من مڃين ۾.

ٻوڏ کان وڌ، بارش آستايو،
مارن جو، سک چين ڦٽايو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

لوپين کي مت، ڪونه ڪا ايندي،
تن لعن طعن، پئي وسندي رهندي.

مارو روڊن تي، ۽ رستن تي،
ڪو رحم ڪيو، خالي هٿن تي.

بي اصولن جابه ڪجهه اصول آهن،
لوپين ٺوڳين لئي، سڀ فضول آهن.

جن اهڙا، ڪپتيا ٻار چٽيا،
تن جاسوري، بيڪار ويا.

پلا چو ڪرين ٿو، ايئن،
پولي وارو عدل جيئن.

تم ڪيون ڪرتي هو، ايسا،
جو تم ڪو زيب، نهين ديتا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

تقاصا ڪيو، لائق مان،
ڪهڙي اميد، نالائق مان.

بي خاصا هي، هر عادل ڪا،
ڪرو پوري تقاصا، هر عدل ڪا.

مولا ڪڪرموڪل، منهنجي ٿرڙي،
بيابان برپت ڏي، يا ڪاري برڙي.

ڪوڙو ماڻهو، مطلبي دوست،
اهڙو دوست، ڦڦڙ نه گوشت.

انسان دوستي، دستور اسان جو،
خدمت آهي، منشور اسان جو.

هر گهور گهايل، هر دل لڳي ٿل،
واسطائِ ناتا، سڀ رابطا ڪٽيل.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

بادل بيهه نه هٽڙي،

وڃ ڪربلا جي صحراڙي، اڃ ۽ رڃ جتي،

تي بيوسيءَ ۾ پاڻي گهري.

عشق اسانجو، چنڊ چڪوري،

چوڏهين رات جو، جاڳي پوي،

مست السٽي ننڊ اسان جي،

خوابن ۾ ٿو، پرين پسجي.

بلند خيالي، آعلي ظرفي، اهي اوصاف انساني،

حق تلفي، بيواجبي، اهي اوصاف شيطاني.

سواء نيڪ عملن جي، آ انسان ڪهڙو،

سواء لشڪر خزاني جي، آ سلطان ڪهڙو.

ايڪي سان، اتحاد وڌايون،

گهرجن کي، امير تي رسايون.

پنهنجو ديس ۽ پنهنجو ويس،

غير جو ديس، آهي پرديس.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

آهه غريبان، قهر خدائي،
ظالم کي ڪوئي، سمجھائي،
جن گرائيءَ جو، بي قابو،
بوٽل ۾ ڪو، بند ڪرائي.

شرم و حيا جون، حدون لتاڙن،
لالچي واپاري، هڏيون چٻاڙن

خوشيءَ جون خوراڪون، ڪارايو اسان کي،
محبت جو مشروب، پياريو اسان کي.

مهانگ جا ماريل، ستم جا ماريل،
سانگي سدائين، ظلم جا ماريل.

حد اها آ، چڙواڳيءَ جي،
مرضي هلائڻ، دل پنهنجيءَ جي.

ڇا ٿيو آ، ٿيڻو چاهي،
ظالم وات وڌي سان باهي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

روزازل ڪان، انسان آبيوس،
جيون ۾ ڪو رهيو نه چس.

جzasزا جو، فڪر نه ڪنهن کي،
روز ستائن، جنهن کي تنهن کي.

بازار ٻري ٿي، باهه جيان
آويءَ جي، آڙاهه جيان.

ههڙي اوندهه، ڪونه ڏٺي سين،
من مانيءَ جي، اوج ٻڌي سين.

ڏک ڏولاوا، درد تڪليفون،
گهڻيون گهٽائي، مون لکيون.

سڀ سگهارو، آواز اٿاريو،
سندين جو، سومان بچايو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو مظلومن جو ساٿ آڏيندو،
سو سدائين جڳ ۾، امر آرهندو.

مٺي سوغات محبت جي،
ڪڙي گوري آ، ڪلفت جي.

دؤر تو متجي، دير نه آهي،
خدا جي در، انڌير نه آهي.

ڪڙي کان ڪڙي ياد، برسات جي،
مٺي کان مٺي ذات، ماسات جي.

غيرن سان آ، سهڻو سلوڪ،
پنهن جن سان آ، مٿن فوڪ.

هوائي توائي، سڀ ناتا رشتا،
وڏائيءَ وڪڙيم، اڙجي ويا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو حق ڪاٽي، تنهنجي هڙوئي،
انجي دنيا عقي، خوشي اجڙي ويئي.

هيءَ ڏٺ پڙولي، آ دنيا،
رنگ ڏيڪاري ٿي، چا چا.

پيٽ پريل جو، گهڻو ڪاٽي،
سو ساري عمر ٿو پڇتائي.

"پريم" وڃائي، چا چا پرايو،
علم عرفان سان، اندراجاريو.

دنيا جا سڀ، رنگ نرالا،
سمجھي سگھيا، ڪونه ڏاها.

ڪوڙيون لسٽون، ڪوڙا ڍنگ،
ڏسو دنيا جا، عجيب رنگ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

چمچا سمهاريو، روڊن تي،
مچر کائڻ تن، موجن تي.

ڪمتر جون ڏس، ڪمتر ڪارون،
ٻڌن نٿا، مارن جون پڪارون.

ڪوڙا ڪانڙ، ڏيڏر آيا،
جن مسڪينن جا حق ڦهليا.

پڪ ايندي، هاڻي قيامت،
بري عملن جي، شامت.

سند سموري، سورن ۾ آ،
آهن سڌ ڪن، پورن ۾ آ.

خوف خدا جو، وسري ويو آ،
اولاد آدم جو، بگڙي ويو آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

لاشا ڪجن ٿا، ڳوڙها ڳڙن ٿا،
آهون دانهون، گهر ڪرن ٿا.

سڀ گڏجي، آواز اٿاريو،
ٻڌل ٻيڙيءَ کي، پار لڳايو.

پيدا ٿياسي، پيارونڊڻ لئ،
ظالم سوچن، مارو ڪهڻ لئ.

تو کي لڳي آ، ڪمائيءَ جي،
اها ڳالهه آ، پيٽ پرائيءَ جي.

پيار جي بڪ، وڌي ويئي آ،
ڏڪن جي ڏڪ، وڌي ويئي آ.

موسمي ڏيڏر، غائب ٿي ويا،
ڪونه ڏٺاسي، تن جاسايا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

دشمن جو ڪم آ، حملو ڪرڻ،
اسان جو ڪم آ، هوش رکڻ.

ڪم پنهنجي سان، عشق ڪيو،
ڪاميابيءَ جو، جهنڊو ڪوڙيو.

هر نظر حيران آ،
هر شهر ويران آ.

اهو ڪهڙو پيار آ،
هر ڳالهه ۾، انڪار آ.

ڪوئي ڪنهن جو، ناهي جڳ ۾،
هر ڪو پنهنجو، ناهي جڳ ۾.

پنهنجن سان، به پٺاڻ ڪي،
اها سوچ، انڌن ڪاڻن جي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جي دل، آهي سڌير،
پهاڙ به، ڏيندا کير.

خوف ڦهلائڻ، ظالم جو ڪم،
آدم جو ڪم، هر وقت رحم.

اندر جن جو، ڪارو،
هر عمل مطلب وارو.

ڪانڌر جو ڪم، ڪوڙو ڏهڪاءُ،
جوڌي جو ڪم، صفا ختم انياءُ.

بري سوچ، توڙي برو عمل،
ڪري عڪاسي، اندو جهل.

هر خوشبوءِ گهلي، عاطرجي،
ها! هر چال بري، شاطر جي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مالڪي ڪيو، شهرن جي،
شهرن توڙي، بحرن جي.

حسين مهجبن ۽ حسناڪ،
جوڀن پانئيو، جڻڪه ماڪ.

خناس اسان سان، کونسن ٿا،
هو بيهوده پيا، پونڪن ٿا.

ملندو پيار پيسي سان، هي عجيب چرچو آ،
ملي پيار پيسي سان، پيار ناهي دوکو آ.

قدر وارو ڪو، رهيو نه آهي،
جيڪو دل کي، پنهنجو بناي.

پنهنجي دل، هاڻي ڪانه ڏي،
هر بري نظر کان، بچائي رکي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ها لڪ ڪروڙ، لهي ٿي دل،
پيار چا ڄاڻي، ڪو سنگدل.

قرب وارن کي، لڪڻو پوي ٿو،
بري نظر کان، بچڻو پوي ٿو.

برو زمانو، سوچ بري آ،
عالم جي وي، مت مري آ.

پيار جو ڪوئي، مول نه آهي،
هر ڪو عاقل بالغ، سهڻو سڏائي.

همدردي بس، نالي ماتر،
لوپ لالچ، ايمان ۾ ڪا تر.

ٻڌندڙ کي ٿا، ويتر ٻوڙن،
دانهون ٻڌي به، ڪونه ٿا تارن.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

بري وقت کان، مولا بچائي،
لويي ماڻهن، ماس ٿو کائي.

پنهنجو نشانو، آهي حذف ٿي،
ڪونه هلايون، تير ڪو دف ٿي.

لالچ ڪئي، هر دل برباد،
مفت ۾ هر ڪا، دل ناشاد.

غرض کان پاڪ، محبت منهنجي،
هر شرط کان آجي، الفت منهنجي.

سچو عشق، اوڏياڻيءَ جو،
وري نيهن، پروچاڻيءَ جو.

هر ڪنهنجي آ، واٽ نرالي،
سيڪو عاقل، اڳلو موالي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

پيار هجي ٿو، دلين جو سودو،
عشق وري، روحن جو سودو.

منهنجو نٿو وڻي، ورتاءُ ڇا توكي،
ڪيڏو دل ۾ پريل، انياءُ آتوكي.

پيار ڪرڻ ڪو، ڏوهه ته ناهي،
عشق ۾ ڪوبه، ڏوهه نه آهي.

پيار سان جو، گهرو ساگر،
پيار بنيو آ، رهبر شاعر.

پريور گذاريو، هر ڀل جيون،
چند ڏينهن جو، هي جوڀن.

جي سوچ جو محور آهي نيڪي،
قدرت ان کي، ٿي بخشي نيڪي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

غمن ۾ پي، گذارو ڪرڻو،
هر حال ۾ آهي، خوش رهڻو.

سياست تي جي مال، لڳائڻ،
ماڻهن کي ٿا، راج جيئن پائڻ.

دنيا جي هيءَ دوکياري،
انت نه ٿيڻي، سٽياري.

من موجي چو، مارو آهن،
حالات انهن کي، ايئن بنائڻ.

سسٽم مان ٿو، جيڪو نڪري،
ان جو سڪون، پنن جيئن وڪري.

موجون مزا سڀ، چمچن خاطر،
مال جيان سڀ، سمجھن شاطر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مجبوري ٿي، سڀ ڪرائي،
ماڻهوءَ جوڻي، مان گهٽائي.

گل پي رهندا، گلستان پي رهندو
پر خوشين جو، سامان نه بچندو.

ڪڏنهن خوشيون ۽ ڪڏهين غم
پر مجبور نه هجي، ڪوئي آدم.

هاڻي وقت وري، ڪو چڱائيءَ جو،
مسڪين مارن جي، پلائيءَ جو.

پاءُ به پاءُ سان، ڪونه نباهي،
اهڙو برو وقت، آيو آهي.

اڄ ماءُ مري وئي، پلائيءَ جي،
ها! سهڻي سوچ، سنائيءَ جي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مال ڪري ٿا، مان وڃائن،
پنهنجو شان، ايمان وڃائن.

سڄڻ ساڻي، ڄڻ لفظ اجايا،
جن پنهنجن جاءِ اعمال وڃايا.

تنزل ڏي ساري، قوم وڌي پئي،
اصليت تان، پئي روز هڻي ٿي.

محرومي مجبوري، وڌي ٿي،
چينا جهپٽي، چوري وڌي ٿي.

گهر ضرورت، هربندي جي،
امن محبت، ديس سڄي جي.

صوفين سنڌي ديس ۾، ڇو ڪلفت پئي ڪاهي،
جنهن رستي سان ڪو وڃي، نفرت پئي باهي.

56

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

محبت جي ماحول ۾، رهڻ گهران آنءِ،
انسيت واري ساه سان، ڌڙڪي منهنجو هانءِ.

هرڪو پوکي، پنهنجي لاءِ،
پريم نه! جهوليءَ کي ڦهلاءِ.

جيڪي پاڻ پڻي ۾، اٽڪي پيا،
سي تنهنجا منهنجا، ڪين رهيا.

سڀ شعر لکيا مون، تنهنجي خاطر،
تون پاڻ اچي ڪر تن جي واهر.

ڇو؟ ساري سنڌ، ٻوڙايو ٿا،
پنهنجو نفس اماره بنايو ٿا.

ڪهڙي ڪندي ۾، ڦاٽي دل،
اڃان تائين، ناهي نڪتي دل.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

وئي پيئين جي آ، بڪ وڌي،
مال امدادي، مٿين ڏسي.

هر راهه ڏي، بيوفائيءَ جي،
سدا سوپ ٿيندي آ، سچائيءَ جي

پريم وشواس سان، قائم رهندو،
سچائيءَ سان سدا، دائم رهندو.

هر آدم جو، حق برابر،
ملي ٿو شايد، شازونادر.

جن فرشتا، مال چئن ٿا،
مسڪينن کي، اوبرڏين ٿا.

ڦري ٿو سوتو، دنيا ٿي سڌري،
چو شرم حيا کان، ٻاهر نڪري.

عجب هي سارو نظام آ،

لڇي لوفر جو مقام آ.

عجب ٿو چرخو، چلي دنيا جو،

ذهن ٿو ايتو، ڦري دنيا جو.

ڪوئي آگر اشاري تي،

ڪوئي وري، سهاري تي.

نيت صاف، ته مراد حاصل،

ڪونه ٿو سمجھي، پر جاهل.

شرن ۽ شيطانن کي ناس ڪرمولا،

بيرحمن بيپاڙن کي، ناس ڪرمولا.

سچائيءَ جو، پنڌ وڌو آ،

ڪوڙي آڏو، ڪامو ڪڍو آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سڀ پراڻا دوست، ڇڏيندا وڃن ٿا،
سڪون جي ڳولا ۾، رلندا رهڻ ٿا.

ڇو ڪمزورن جو قتل عام،
مري بيواهه جو، حق مدام

گلن ڦلن به، نه رهائي اسان سان،
سڀني کي آهي، شڪايت، اسان کان.

اڻ ڪيل جي، پوڳيون سڙا ٿا،
ظرفن جو ڪيون، حق ادا ٿا.

فقير جو ڪم آ، رمندو رهڻ،
ڪتن جو ڪم آ، ڏاڙهڻ باهڻ.

بد نيتن جيڪي، نانگ پالياهن،
خود ئي زهر سان، مرڻ وارا هن.

60

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

دل ۾ روئڻ ۽ گلن جون ڳالهيون،
ڪونه اچن، اهڙيون ٿيون چاليون.

ماتم ۾ ڪيئن، پيار جون ڳالهيون،
دل به روئي ٿي، اڪيون آليون.

چڏ ڪهڻ واري، ڪار واپاري،
نه ٿيءَ ماروئڙن جو، ڪڏهن ماري.

واهڙي زمانا، آهين عجيب،
بي غيرت جو، ڀلو نصيب.

هر جاءِ تي ابتي، موت ملي،
ڏاڍي چمچن کي، ٿي چوٽ ملي.

لفظن جووٺ سهارو، تصوير کي چڏي ڏي،
هل پنهنجي ضمير تي، بي ضمير کي چڏي ڏي.

ابتا پير، ڪٿن ٿا ڪرن جان،
شال ڏين پڪريءَ جي ڦرن جان.

جيڪي جزا سڙاڪي، مڃن نٿا،
سي ڪم پلا ڪهڙا، نيڪ ڪندا.

ڇا ڇا تماشا، ڏسان ٿو جڳ ۾،
ڇا ڇا گذري ويو، مون کان اڳ ۾.

ڪنهن جي ڪم، نه اچي جيون،
سنگتراش جان انوکو، سمجهو فن.

دل کي آڙاڻ جن جو ڪم،
سي ڪيئن سڏجن ٿا آدم.

عجب حسين آ، خيالي دنيا،
سوچ ۾ سهڻي، مثالي دنيا.

حقيقت ۾ آ، شرابي دنيا،
لويي ٺوڳي، وياجي دنيا.

پاڻ پڻي ۾، گم آ دنيا،
ڪوڙو قصو ۽ چا چا دنيا.

دنيا ساري، عارضي فاني،
ڏسو دنيا جي، ڪار ستاني.

پنج ڪسيرا، جن وٽ آهن،
سي پي پاڻ کي راجا سڏائن.

تخليق ساري، تحقيق مثل،
ڪون ٿو سمجهي، ابو جهل.

ڪي خائف، ڪي وري خوفزدہ،
ڪي مطلب ۽ پيسي جا بندہ.

نباھڻ وارو، هڪڙو خدا،

ٻي ساري دنيا، آهي فنا.

پڙهڻ جي دنيا، سڪڻ جي دنيا،

سدائين اڳتي، وڌڻ جي دنيا.

گلن سان نپاهيو، ڪنڊن سان نپاهيو،

مگر مونسان ڪنهن پل، ڪونه رهايو.

سدا ڏاڍو ڏڪارو، روح رهيو،

ڪنهن نه دل جو، درد ونڊيو.

روزنئين هڪ، چوٽ لڳي ٿي،

دل جي دل ۾، رکڻي پوي ٿي.

دل جي تار چڙهي ٿي جڏهين،

مڌر موسيقي، ٻري ٿي تنهين.

لڳي دنيا ساري، رقصان آهي،
جڏنهن پرين ٿو، پاڻ پسائي.

دل جي تار، ڪو چيڙي جڏهن،
لونءَ لونءَ رقص، ڪري ٿي تڏهن.

جوڙ ٽٽڻ تي، امير لرزي،
ڌڪار تي بيحد، موسم تڙي.

ڌڪار قدرتي، آهي سزا،
ڦٽڪار دل جي، آهي سزا.

ڌرتي ساري ڄڻ ڌپي وڃي ٿي،
جڏنهن ناري بيواهه، ٿئي ٿي.

ڦٽڪار ضمير جي، آهي سزا،
ظرف تي زنگ جي، ملي سزا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جي ذهن ضمير، آلوده ٿين ٿا،
سڀ انسانن کان، چين کسن ٿا.

هتي هتي سو، رسوا آهي.
جيڪو ٻين جو، چين ڦٽائي.

عوامي عدل جي، هيءَ سزا،
ڦٽڪار ظالمن تي، وسي سدا.

روز ڪري ٿي، نخرا دل،
ڏسي جڏنهن، پري چهره دل.

مان پرين سان گڏ، پيار به آهيان،
هر هڪ دل جو، قرار به آهيان.

ابتا سبتا، تجربا، ڪيان ٿو،
تڏنهن حقيقت، توڙ سان ٿو.

اچ ته جوڙيون، مثالي دنيا،
اهڙي امر، جنهنڪي، ڪون فنا.

ڪلر ڪجري، موقعو ملي،
باقي ٻين ي، دوکو ملي.

جنهن جي ذهن ۾، نانگ ڦري،
ان جي وير کان، ڪير بچي.

دنيا آهي ورثو، اسانجو،
هي تحفو سمجهو، قدرت جو.

اهڙو ڪم، ڪجي به ڇو،
جو سبب بنجي، شرم جو.

ڪمال ي، زوال آ،
هر ڪامل، بيمثال آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

رستي تي قبضا، درياھ تي قبضا،
ڪيئن نه ٻڌندا، دور ۽ ويجهڻا.

تھذيب تمدن، جزا اخلاقي،
ٻولي وري آ، اصلي آفاقي.

ھر ڇيز ۾ جي، ملاوت هوندي،
زندگي زھر پوءِ، ڇو ڪونه ٿيندي.

بندن جي مرمت، ٿي ڪونه ٿيندي،
پوءِ موڙي سموري، ٻوڏ ۾ ٻڏندي.

ويڇا وڌندا، جهيڙا ٿيندا،
امن امان جا، بکرا ٿيندا.

نيت تي بهرو، سوچ تي بهرو،
چوري ٿيندي، ڪيڏو به پهرو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

بڪ بدحالي، امن جي دشمن،
چوري ڪرڻ سان، بچي جي جيون.

هڪ ٻوري ڏيو، هڪڙي لڪايو.
پنهنجو درجو، ڪجهه ته وڌايو.

مجبوريءَ ۾، سڀ ڪجهه جائز
چور امن تي، هجن جي فائز.

خوف خدا جو، جي نڪري وڃي ٿو.
سارو ئي عالم، بگڙي وڃي ٿو.

جي بڪ بدحالي، ختم نه ٿيندي،
سوچ امن جي، اتم نه ٿيندي.

نيڪي پڻ پوءِ، نمائش جي،
جي گهڙي اچي، آزمائش جي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مان ٽڪر آهيان، سمونڊ سندنو،
ها! جرڇا، مون کي لوڏيندو.

خاموشيءَ سان ڪيون ٿا خدمت،
قوم ساريءَ سان، بيحد الفت.

جيڪي اسان سان، وير رکن،
سي ذهن پنهنجو، برباد ٿا ڪن.

مينهن جيان ٿا، شعر وسن،
ذهن منهنجو، سيراب ٿا ڪن.

ڪهڙا چڙا ٻڌندا، ڳوٺ الا،
سڀ سگهرا سڏبا گهوٽ الا.

نه ڳلي ٿو ملي، نه ئي وري ڌڪاري ٿو،
پريم پرين مونکي، ايئن دنياڌاري
سيڪاري ٿو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

هر جوھري پري ٿو جوھري،
نه ڀلجي ظاھري، نه چمڪي ٿي.

ھا! اثر انديزي، ڳالھه وڌي آ،
شو شاھ جي ھوندي، عمر ننڍي آ.

صرف ڪپڙا ڀلا، اندر ڀليت،
اھا آھي، ٻرن جي ريت.

عمل ڀلا تہ، لڄڻ ڀلا،
ورنہ لويي جھڙا ڀلا.

چڏ ھاڻي تون ٺڪري پتري،
وٺ ھاڻي تون، واٽ امري.

ھي پريم پارس جو، آ تاثير،
منھنجي ٻولي، شافي اڪسير.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

وقت کي پنٽي، ڇڏڻو ناھي،
وقت سان سانگڏ گڏ ھلڻو آھي.

گيسريم ويندو، وقت جي نڪري،
قوم جي ويندي، ترقي رکجي.

پنھنجا ڳوٺ ۽ شھروسايون،
ھمت سان ترقيءَ کي وڌايون.

وقت آ دولت، ڪم آ عبادت،
ڪاميابيءَ جي، ضامن رياضت.

ھا! زندگي رکڻي، روان دوان،
خطرو سدائين، رھيو اندران.

ٻئي تي پاڙي، ويھڻ کان بھتر،
ھمت ئي ڪم اچي ٿي اڪثر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

گهر جو ٻلو، جي کير وڃائي،
ان جو دارون، ڪهڙو آهي.

وقت تي ڪنهن جي ٻوٽو نه ٻاريو.
اوندهه جو پوءِ، گهرو ٿيندو سايو

دلآسي جهڙو، ڪو دشمن ناهي،
وڃيو پاڻ سان، سان پاڻ ناهي.

وقت ڏکئي کي، منهن آهي ڏيڻو،
همت کي آهي، اڳواڻ ڪرڻو.

پنهنجو وجود، بچائڻو آ،
عقل کي هٿيار، بنائڻو آ.

دنيا ڪارڻ دين، وڃائي ولها ٿيا،
لالچ سنڌي انڌ ۾، پيلا ٽڪرن لها ٿيا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو ڊاڙهي، سو ڊاڙي،
سمجھو انکي مڏي ڪهاڙي.

ڪيئن قيمتن تي، ضابطو،
آهي ڪنهن جو فرض ڪو.

بد نيتيءَ جي، ڪهڙي سزا،
زهر ذهن ۾، پريل سدا

خوب کان خوب جي، رهي تلاش،
سڀ سڀنا راهه ۾، ٿيا پاش پاش.

حقيقت سدائين، حقيقت آ رهندي،
مٿائڻ سان ڪنهن جي، اصل ناهي مٽندي.

خيالن ۾ ڪا پياري پري، خوشبوءِ وڪيري،
دل جي دردن کي، لڙڻ سان سهيڙي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جستجو، ارمان، خواهشون ۽ سمورا خواب،
سڀ وڪري ويا هواڻي، اصل نه ڪم آيا اسباب.

سچائي سنائي ۽ نيڪي غريب
دنيا جي هلت ۽ چلت آ عجيب.

سچ کي مڃائڻ لئ، ڪن سال ٿا،
مڪارن جا جاري، رهن تال ٿا.

سچائيءَ جو ساٿي، فقط هڪ الله،
مڪارن مليا هن، صديون سال ماهه

دور عجيب، يا خلق عجيب،
چاڻي پاڻ ٿو، رب مجيب.

شاطرن لاءِ، سڀي ماني،
ماهرن لاءِ، اڻي ماني.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

پريم نگر جي، پریت ڀلي،
ورتاءِ ڀلو ۽ ریت ڀلي.

سڪ ساءِ ڀلو ۽ پریت سٺي،
خوشامدي آ، ڪریت ڪني.

خوشين جي آ، سوچ رقيب،
هرڏاهي جو، ڏانو عجيب.

خواب جو، چڪنا چور ٿيا،
سڀ دوست، اتندا هلندا ويا.

وهنوار سٺو، واپار سٺو،
هجن کڻي، ڪاروبار سٺو.

جوسڄڻ هوسين، وه دغانه ڪرسين،
جو جابر هوسين، وه وفانه ڪرسين.

پيارا سا، "پريم" هي نام،
سب سي محبت، ميراکام.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سالڪ اهاڻا، پوک پچائڻ،
ساري عمر پيا، مارو کائڻ.

سالڪن جو، سدا انداز نرالو.
جنگ نه نفرت، نه هٿيار جو نالو.

ها! هڪ دل ۾، ارمان هزارين،
ڪو ڪو پنهنجي، منزل ماڻين.

پيار ٿا پوکڻ، پيار لڻ ٿا،
محبت واري واٽ هلڻ ٿا.

تڪليف ڏيڻ آ، جن جو ڪم،
تن جو مطلب، ڪارڻ جنم.

سورپور جفائون، زمانو پالي،
ڪير انهن سان، هر دم جالي.

جي ڪبا، دٻين جاسودا
پيار ۾ ليڪا، ڪهڙا ڪبا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

شروعات به پاڻي، آخر به پاڻي،
پاڻيءَ جي، عجب غضب ڪهاڻي.

تنهنجو منهنجو، منهنجو وري تنهنجو،
پو جهيڙو جهڳڙو، چالاءِ ڇو ڪبو.

"پريم" تي جس سي، پيار ڪيا،
نا وعده نه انجام يا اقرار ليا.

پريم "تڪراهي، ساگر جو،
پوءِ جرڇا، جڙي لوڏيندو

پنهن جي منهن، ميان مٺو ڪوڙ ڏنا.
هرڌاڻي چمچا، ڊاڙي وانا ڪوڙ ٻڌا.

تعبير کان به، خواب سنو آ،
پيار جو هر هڪ، باب سنو آ.

جيئن آوارا ڪتو در بدر،
بي وڙي جو، گهر نه تر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

دنيا گول، پئي ڦيرائي گول،
قرب جو هاڻي، ڪوئي نه مول.

شاعري خيال بنڪي، آندي هي،
مينون پلڪان تي، سجاندي هي.

روح کي ڪر تون راضي،
وساري ڇڏ، سارو ماضي.

ڪوئي هلي ٿو ڪنڊن مٿان
ڪوئي هلي ٿو گلن مٿان،
ارمان الاهي آهي اهو،
آدم ٿو لتجي آدم هٿان.

محبت مان، مزو وٺجي،
پلا چو، نفرت ۾ ڪڙهجي.

چئن ڏينهن جو، جيون،
ڳڻتن ۾ ڳري چو جوڀن.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو ٻن ٻيڙين جو سوار
سو ڪنهن جو، ناهي يار.

جيڪو ڪٻي سڄي، ٿو وهِي،
سو ڪٻي پٽ، جيئن ڊهي.

مطلب جو، جيڪو يار آ،
سو ڪنهن سان، نه وفادار آ.

ڪنهن عضوي ۾، ناسور آ،
سو ساري جسم جو، سور آ.

جيڪو خراب آ ۽ خوار آ،
سو سماج لئ، صفا بيڪار آ.

مان آهيان نه آهيان، جي وچ تي آهيان،
مان فاني هجڻ تي، پريشان ناهيان.

جنهن سان به، دلي پيار آ،
سو راحت سان، قرار آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

هر فڪر کان آجوه هجي ذهن،
پوءِ نند نشو، جيئن الهڙ جو پين.

هر حال ۾ رهڻو، راضي آ،
پنهنجي روح کي، سمجهو قاضي آ.

هجي غمن کان، آزاد جيون،
بس راضي رڪڻو، من ذهن.

چڙواڳ قاتل کي، رسا وجهو،
مارن سان ويڌن، چوڻا ڏسو.

ديس جا جيڪي، وفادار،
سدا امراهي، رهندا ڪردار.

ديس جا جيڪي، ويري،
سي ٿي ويندا، ڏيري.

گلستان هوندو گل خار به هوندا،
دوستن سان گڏ، اغيار به هوندا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

وقت پنهنجو ٿو پاسو ورائي،
ٿو بيڪارن جو نالو مٽائي.

جيڪي ڦري وڃن ٿا، قسم کڻي،
تن جي زوال ۾ ناهي، دير گهڻي.

هر حال ۾ راضي، رهڻو آ،
جڳ سان، ناهي وڃڻو آ.

پاڻ پريمءِ پاڻ پريمي،
دل درين، جيئن آرکي.

تينون به لوڙهي، ٽي مينون به لوڙهي،
ڪيونڪه پيار دودلان دا جوڙهي.

هڪ هٿ جي، نڪا تاري وڃندي،
بي دلي پئي، ڪنڊون پاسا ڪندي.

زور جي ناهي، ميندي لڳندي،
آ باغي عورت، چا چا ڪندي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ڏاڍي جي ڏاڍائيءَ کي، ڪير روڪيندو،
غليظ سوچ فسطائيءَ کي، ڪير ٽوڪيندو.

ظالم کي، اگر ڪونه موت ڏي،
جابر جي دل، وڌندي ويندي.

غلط ماڻهوءَ جي، سوچ غلط،
هوندي هر هڪ، لوچ غلط.

حال پائي ناهي ڪوئي، ڏک وٺڻ مان فائدو،
سات سورن جو سدائين، ڪو ڀڄڻ مان فائدو.

يارو وجهي ماڻهو الامان،
انسان روپ ۾، وڏو شيطان.

نڪمي سان، ڪو نڪاح ڪري،
پوءِ روز جيئي، ۽ روز مري.

درياهه ويو، تر ٻوڙي،
مسڪين ٿو، ڏاڍو لوڙي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

دنيا وڌي ٿي، دلدل ڏي،
بدامنيءَ جي، منزل ڏي.

ڪير غلام آ، ڪير آ حاکم،
غلام جي گهر ۾، ڏهاڙي ماتم.

ڪير غلام آ، ڪير آ حاکم،
غلام جي گهر ۾، ڏهاڙي ماتم.

هتي ڪوڙين آهن، ارب پتي،
ڪي ڪرب پتي، ڪي پدم پتي.

پريم گڏائي، دلين کي،
پريمي، نيڪ جذبن کي.

لوپ لالچ، پئي ڪاهي،
شعور ٽنگيل، ڄڻ آهي.

هر هڪ کي، ايڏي جلدي آهي،
ڄڻ ته پڇاڙي، ويجهي آهي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مال پريل آ، گودامن ۾،
ٻيو سٿيل آ، ڪمرن ۾.

مطلب پرستي، وڌي وئي ايڏي،
ڪائنات خدا جي، آهي جيڏي.

ڏڪاري لڪائن مال، مهانگ جي ڪري،
لوييءَ جو پيٽ سائين، جيڪر خدا پري.

زندگي فنائي، رهندو فقط ئي نالو،
بيوڙي انڌي جي، هوندو عقل کي تالو.

بيوڙي جي زندگي، ڪيئن چئي زندگي،
ڪنهن نه ڪم جي، ڏيڪاء واري بندگي.

مسڪين مار آهن، لويي وڏا واپاري،
مهانگ لاءِ ميڙن، مارن کي ڌڪ ڪاپاري.

ناجائز منافعو آهي، وياج جي برابر،
لويي ڦورو ۽ رهزن، سمجھو اهي سراسر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

وڏا ڏڪاري، وڏا قهاري، وڏا ڪوڙا، واپاري،
پيسي خاطر پاڻ خريدن، پنهنجي لاءِ خواري.

مولا منهنجي وطن جي، ڀارت ٿئي،
ڏاڍي بري جنهن جي، حالت ٿئي.

شهر ٻڏي ويا، مال ٻڏي ويو،
لوپين جو مان، ايمان لڏي ويو.

آءُ ڊي ڪارڊ، ايڏو ضروري،
ڪاٺ پيئڻ آ، جيڏو ضروري.

گهر کي پنهن جو، گهر سمجهو،
پاڻ کي مرد، سگهارو نر سمجهو.

ساري ڪشمڪش ۾، آهي دنيا،
سو عجب تماشا، ڏسجن ٿا.

سڪي جو پيو، ملهه ڪري،
ايمان جي وئي، مت مري.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جن جن پاليا، نانگ هئا،
تن جي زهر سان، مري ويا.

ماڻهو ڪاٽي، ماڻهو ۽ جو ماس،
ڇا جو شرم ۽ ڇا جو قياس.

ماڻهو ۽ جو، ٿيو ويري،
ٿيا رشتا ناتا، سمورا ڏيري.

سونهن اسان جي ڪمزوري،
پيار اسان جي ڪمزوري،
دنياداريءَ مان ڇا ڄاڻون،
گهر ٻار اسان جي ڪمزوري.

حق ماري چون، نصيب اهڙا ٿئي،
ڏنپ ڏئي پڇن، ڇو خواب ٿا ٿئي.

نانگ ۽ نور جو، ازلي جهيڙو،
ختم نه ٿيندو اهو بڪيڙو.

ها! سمجهه نظر جو، ڦير آ،
سوچو سڄڻ اسانجو ڪير آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سڀ خيالي پلاءِ، ڪارائڻ ٿا،
پر بڪ نه، ڪنهنجي لاهن ٿا.

لفاضي دوست، گهڻائي آهن،
هونتا مگر منزل تي پچائن.

گهر کي پنهن جو، گهر سمجھو،
پاڻ کي مرد، سگهارو نر سمجھو.

لوچ پنهنجي ۽ سور پنهنجو،
هر هڪ کي آ، پور پنهنجو.

گلن جي گسن تي، هلي پيار ماڻيو،
ڇو ڪنڊن تي هلي ٿا، جهنم ڏي تائيو.

رڳو ساڙ ۽ حسد جو تجربو ٿيو،
مون جنهن به دوست کي، ويجهو وڃي ڏنو.

گلستان سنڌ جا، سڀئي آهيون گل،
دغائي پيائيءَ جي، ڪرين چوڻو پيل.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مالڪ ته گهڻو ئي ٿو، ڀلائي اسان جي چاهي،
پر شرط آهي لازم، جي نيت نيڪ آهي.

لوچڻ سان آهي، سڀ ڪجهه ملندو
ورنه ته شينهن به، بڪ آهي مرنڊو.

جاکوڙا ڪري، هٿ پيرا هڻو،
همت ۽ عقل سان، اڳتي آ وڌو.

جيڪو پاڻ نه پنهنجي، ڀلائي چاهي،
ان ۾ دوش ٻئي جو، ڪهڙو آهي.

محنت مشقت، منزل آسان،
ورنه بڪ ۽ ڏک، ٿيون نادان.

سسئي شهرت، تڪڙي ناکامي،
سولي ته ناهي، اوچي آسامي.

وقت وڃي ٿو، ابتي رخ ۾،
سڌار هيٺو، ڏاڍي جي پڪ ۾.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مسڪين مارن جو، شام و سحر، تڪليف ۾ آ.
اڃ بک تي هرويلو پهر، تڪليف ۾ آ.

مولا ڪرڪا واهر، تر تڪليف ۾ آ،
سند جو هر هڪ ڳوٺ، شهر تڪليف ۾ آ.

ٻڏي پنيءَ جا، ٻيٽا ٿيندا،
مالوندن جا، ٿيٽا ٿيندا.

سختيءَ سواءِ چرخو، چلي ئي نٿو،
وينتيءَ سان ڪوئي، مڃي ئي نٿو.

اڪين هوندي، جيڪو اندو،
اهڙو نه هوندو، ڪوئي گندو.

نيت نيك، مراد حاصل،
رب رحيم، الله واصل.

ڇڏ شراب کي ۽ شباب کي،
رڪ ياد، واحد وهاب کي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

دل ۾ هجن ، سهڻا گل ڦٽل ،
خوشبو خوشبو جڳ حاصل .

فقيري پنهنجو، ورثو آ،
اميри پنهنجو، شيوو آ.

نيڪ عمل سان ٿيندي خوشبو خوشبو،
بدڪردار سان ڦهلي، بدبو بدبو.

جو بد زبان، بدڪار وڏو،
هوندو سو، ڪردار جڏو.

جذبڻ ۾، چڻ جادو آهي،
لفظن ۾، چڻ جادو آهي.

عملن جي، جيڪا موڙي آهي،
اهڙي نه پي ڪا، دستي آهي.

ڪڏنهن شوخي، ڪڏنهن نرمي، اهو دستور دنيا جو.
جيڪو ڄاڻو، اهو مرنڊو، هن فلسفي کي سمجهي ڪو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جواڇهي تهئي، وه چلي گئي،
جوبري تهئي، وه گلي پڙي.

ياد ٿي هن جي، اچي اچي،
دل بيخود ٿي پئي نجي نجي.
جيئن ٿو وساريان، ياد وڌي ٿي،
جيئن ڪو ڏهن ۾، گچي گچي.

ابو امان پيو روپ آ، پگوان جو،
بيغرض! ڪامل سچي انسان جو.

ڪنهن جي پگهر ۾، خوشبو،
ڪنهن جو عطر پڻ عذاب،
ها خدمت سواءِ آدمي،
اصل ٿيندو ڪونه جناب.

چنڊ ستارن کان وڌ سھڻو آ انسان،
عمل عقل سان بنجي، مڙس مھان.

خدمت آهي، وڏي عبادت،
جي شامل ان سان محبت.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند وائي

عمل وڌو، يا عقل وڌو
بي عمل عقل سڌو جوڌو.

ڪيئن ڏسڻ سواءِ، ٿيندو پيار
انڌي آرسِيءَ اڳيان جيئن سينگار.

ها! اندر هوندو، جن جو اڌ،
تن جي هوندي، ڪوڙي سڌ.

نه گيان آ، نه ڌيان آ،
سارو وقت جو زيان آ.

هر ڪو پچائي، پنهنجي لاءِ،
اوبرسوبر، سچڻ جي لاءِ.

ها! ڏوري سارو، ڏيهه ڏٺوسي،
ڏوهه ڏوهه کي، خوب پرڪيوسي.

الامان الامان! دل ٿي پڪاري،
ڇو؟ بيوڙا، بيدرد ٿي ساري.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

حياؤ شرم جي نڪري وڃي ٿو،
نيڪ عمل سڀ، وسري وڃي ٿو.

سمجھو اونداھي آھي، جيڏي گھري،
نوید صبح جي، اوڏي ويجهي.

نيڪيءَ جو، ڪيڏو منو آڦل،
اھوئي سمجھي، جنھن کي عقل.

ھا! دنيا آھي، دورنگي،
رات اونداھي چورنگي.

ڪٿي ڪمي، ڏاتارن جي،
ڪٿي وري، وٺڻ وارن جي.

دنيا سي، جو دل لڳائي،
وھ ھميشه، منھ کي کھائي.

مونکي جتان، ڏڪار ملي،
تن جي ھرڪا، ڪاروئي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ٻي ساري سرشتي، سبتي آهي،
بس سوچ ماڻهن جي ابتي آهي.

تي پوئين چولي، موتي آئي،
فن کي ڪو سالڪ ئي سڃاڻي.

هراڪر، اڪر ڪان، ٿيو بيزار
منفي ٿيو جو سوچ ويچار.

ڪير نه ڪٽندو، ڪنهن جو بار
هر ڪو مطلب جو، هت يار.

شعور جي، جو ڪوٽ آهي،
ٿو دشمن، ڪتي وانگي باهي.

هر سوچ جو، بيمار آ،
ٿيو التو، سڀ وهنوار آ.

گهڻائي پيسي پئي، گهڻائي ڀر،
جو لوڪ ستل آ، ٽڪائي ڀر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو خراب آ، ۽ ۱ خوار آ،
سو سڀني جو مٽ، ۽ يار آ.

هر هڪ جي، هوندو چڙواڳ،
تن کي ملندو، ڪهڙو ماڳ.

هر دؤر دؤر جو، فرق آ،
سزا ڏوهيءَ جو، مرڪ آ.

بگهڙ ڪندو آ، تڏهين حملو،
شڪار جي هوندو، بي عملو.

اگر نقص نڪالو ٿي، ڪهاني مين،
تو بوکهي رهو ٿي، انجاني مين.

هي جڳ آهي سڪن جو، سدائين پيا سڪو،
نتو جي ڪجهه اچي ته، ٻين کان پڇو.

گهڻن جا گهڻن تي ئي، احسان هوندا،
ڏسي منهن کي ڦيرن، سي انسان هوندا؟

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

شرافت کان ڪوئي، ڊڄي ئي نٿو،
محبت کي ڪوئي، مڃي ئي نٿو.

صرف انجو نالو، حياتي ته ناهي،
هوس وٺ وٺان ۾، جو جيون وڃائي.

صبر ۽ شڪر جهڙي، نعمت نه ڪائي،
محبت ۽ راحت، پي فرحت نه ڪائي.

تمنا گلن جي، ڪنڊا ويٺا پوکن،
سي تمنا جي، رڻ ۾، رلي ٿا مرن.

دل جا نرم ۽، سچا جيڪي عاشق،
نه گرمي نه سردي، نه موسم ڪا موافق.

جيسين نه ويندي، لالچ لوپ،
نيڪيءَ کي ناهي، ملڻي سوپ.

عياشي غلامي، آهي نفس جي،
ڪهڙي حياتي، آهي قفس جي.

جيون هجي صفا مثالي،
جهڙو عملن، تهڙو مالي.

خودداري آهي، عملن سان،
ورنه ماضي، فڪرن سان.

نيڪ عمل جو، نيڪي ڦل،
جيون جو، هر ڀل اجهل.

اڄ جو ماڻهو، ڏاند چاڪيءَ جو،
گهاٽي ۾ چڻ، گول ڦري ٿو.

گهر ته گهرانءِ، سهڻا اصول،
مطلبي ياري، صفا فضول.

موت نه ماري، امله ماڻهو،
ساري دنيا، ان راز جي ڄاڻو.

مطلب خاطر جيڪو جيئي ٿو،
سو روز جيئي ٿو، روز مري ٿو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

محبت مئل دل ، وري ٿي جيئاري،
محبت جيئن جو، طريقو سيڪاري.

تن من منهنجا، ٻئي خوبصورت،
چو ته عملن فعلن، آهيان نيڪ سيرت

محبت جو هر مامرو آلاستي،
نفرت نراسائي ۽ آهي پستي.

اسان پيار ڪيون ٿا، تصور سان،
ڌرتيءَ سڄ جي، محور جان.

اسان صوفي، سڀ سان محبت،
رڪون نه دل ۾، ڪاٺي ڪلفت.

حق حقيقت هيڪڙي، ناهي ٻيائي،
ٻيائي رڪن سي ٿي، جن من ۾ مدائي.

ساڀن ۾ پئي، ٻيائي،
جنهن وڃائي، پائي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو هجي ٿو، وات وڪيل،
ان کي گهرجي، ڪهڙو دليل

پريم نه هونو دنيا کيس،
بن مان کي، بيٺي جيسي.

"پريم" ڪو، وهی بهلا پائيگا،
جو جيتي جي مرن کي ڪا گر جانيگا.

جيڪي لوهه ڪٽن لوهار تن کي ڪهڙو قدر سون جو،
جيڪي پليا ڪوئلن ڪاڻ ۾، تن کي ڪهڙو قدر سونهن جو.

هيءَ ساڙ سڙي دنيا، جيئن ئي ڪٽي ٿي ڏي،
ٿورو جي اڳتي وڌو، ڊوڙي ٿي اڳ وٺي.

پراڻا قصا سڀني ٻڌايا، اوهين چئو ڪجهه اور،
واندن گهڻو ئي بور ڪيو آ، تسين گل ڪرو ڪوئي هور.

سرتي سڙي ٿا، سرتي سڙيون،
ڪنهن کي ويهي، ٻانهون ٻڌون.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

هاڻي جو پين، سانوڻ جو مينهن،
چئن ڏينهن جو، هر ڪو نينهن.

مين تيڪون "پريم" دي، ست امبر وڪهاسان،
ول ول تيڪون پيار دي، ساري غزل پڙهاسان.

ميرا خط بهي ڪها، تي ميرا پيار بهي ڪها،
جانم سڻ، ڪيونڪه! مين دل دا نهين برا.

ڪوڙيءَ کي ئي، آهي گهمري،
جن منگتو وينو، ڳائي نمري.

اورون کي خوشي کي خاطر مين ني نيند گنوائ،
بھت ڪجهه ڪهويا ليڪن، دل کي خوشي توپائي.

سڀ چمچا وائ، بلي بلي،
پيو جڳ تو، جن تي ڪلي ڪلي.

ست رنگ ست زمينون ست امبر ست ساگر،
قدرت چا چا خلقيو، اسان اڃان اگر مگر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ٻولي هجي هڪڙي، ستن ٻولين جي ماءُ،
ساري دنيا ان جو ڪري، دل سان آدرپاءُ

سدا ٻاجهاري اسان، ٻولي ٻوليون،
ڪٽ پٽ ڪٽ پٽ ڪونه ٿا سمجهون.

جيئن دنيا جو نقشو، گول گول،
ايئن محبوب جو چهرو، گول مٿول.

خود بيٺيءَ کان، جڳ بيٺي ٿا گهڻي لکون،
دنيا ساريءَ کي جاڇي پرڳي، شعر رچئون.

هڪ ٻئي جي، بريڪ ٿا فيل ڪرڻ،
ڪٿي اونهيءَ ڪاهيءَ، ڪري نه پون.

ڳالهين سان ٿا، دل وندرايون،
ٻئي ڪم ڪهڙي، قابل آهيون.

ڳالهين ۾ ڪو، شرط رکي،
مجال آ ڪو، ڪٿي وڃي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ڳالهه آهيون، ڳالهه رهيو،
دشمن کي ڪيئن، وٺ ڏبو.

سڀ مال ڪاٽي ويا، ملاڻا،
ڪي اڳ وانا، ڪي پڇوڙا.

ڳالهه مان ڪا، هڙ نه حاصل،
تي قدرتي ڪيڏي، آفت نازل.

هڪ الله، هڪ رسول،
ٻيو سارو بحث فضول.

کوٽو ڪرو نه ٿئي، توڙي پيئي خون جگر
وقت اچڻ تي سوڻ بهانا، ڪندو روزانو نئون مڪر.

جو وهندو سو لهندو، ٻيو لهندو ڪير،
سڌار لهندو ناهي مراد، جنهنجي من ۾ مير.

اهل دل سي ڪبهه نه تم، دنگا ڪرنا،
اهل دل سي بڙهه ڪر، تم دعائين لينا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

هيءَ بدبوءِ ۽ بکيڙو،
ڪهڙي باز ڪيو آڪيرو.

گلشن ۾، پهتا شڪاري،
ڏٺا لاش، هڏا پيو ماري.

تنهن جي دل ۾، لهي وئي،
مون کي، محنت ملي وئي.

هيرو جي پويان سڀ زيرو ٿا چنڊڙي پون،
ڪيئي ۾ ورتل ماڻهو، ٿا رستاروڪ ڪرن.

سمجھه بهوج کي، بني انجان،
اس سي بچائين، کيسي جان.

ڪسي بي رحم ظالم ني، اتنا ستايا،
مين ساري خوشيان وهان بهول آيا.

کيسين هلندو، ڪوڙتي ڪم،
نيٺ ٿيندو، ڪوڙو پرم ختم.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

بيدرد ٿي، درد دل اتنا بڙهايا،
پيار کي راحت ڪو الوداع ڪه آيا.

بار بار کي بيوسي، ڏيکھه کي روبا،
بيحس کي بيحسي، ڏيکھه کي روبا.

ظالم بهي انسان هي، دل مانتا نهين،
وحشي ڪا جنون ڏيکھ ڪر آب رڪتا نهين.

ڪٿي هين بري لوگ، اندازھ هي مشڪل،
اڪسوين صدي مين، جاتا نهين جهل.

لکين آزانون، ڪوڙين واعظ ٻڌاسي،
ڪردار جا غازي، ٿي نه سگھياسي.

عشق جو، اسرار چاهي،
پٿر دل کي، خبر ٿي ناهي.

ستون عجوبو، منهنجو شهر،
لڳي چند سمورو، سارو تر.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سچو پيار، بس خواب آ،
مطلبي زماني ۾، وڏو عذاب آ.

"سنو سب ڪي، ڪرو من ڪي،"
جهوڙو عادت، جهوٽ بولن ڪي.

ڪفايت شعاري به آخر ڪيتري ٿي سگهندي،
هيءَ مهانگائي، اسان کان جان ڪسيندي.

پيسي خاطر، چاچا ڪن ٿا،
ايمان به پنهنجو داءِ رکن ٿا.

اندر ڪي، آواز سنو،
اسڪي هي پهچان بنو

جنهنجو پيسو، دين ايمان،
اهڙو نه ٿيندو، ٻيو بيمان.

ايڏي ته راس اچي وئي هاڻي تنهائي،
ڪونه ٿي جهوري مون ڪي، جانم جي جدائي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪي مون گلدستا ٺاهيا،
سڀ جاسپيئي سڪي ويا،
چوته اچڻ وارا، ڪونه آيا،
۽ وڻن وارن، ڪونه ورتا.

بلي ڪيا جاني، نمڪ کا سواد،
شريف ڪيا جاني، ڪلفت فساد.

ٺهڻ ڊهڻ، دستور دنيا جو،
اوکو آهي، منشور دنيا جو.

تيري آڳي، زهره قمر ڪو ڪيا ڪهنا،
آواره بادل، يا سياه گهٽا ڪهنا.

ماڻهو شخصيت نه، حيثيت جو ٽاپڇن،
اصل نقل کي ڇڏي، رنگ گورو ٿا ڏسن.

حسن جواني تنهنجي، ولله لا جواب،
ڇاپچندا، چنڊ ستارا ڳاڙها گلاب.

تڪڙ جا تيرنهن، صبر جا سورنهن،
تڪڙ وارن جي ديري تان اڏامن دونهان.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

اجايون تهمتون آهن، الزام اجايا آهن،
بدنام زمانا ماڻهو، ٺاهه ٺڳيءَ جا ٺاهن.

اڌاري پوي، شل مار
جنهن ڦٽايا، چاريار.

گل ته آهن نازڪ، خار نه ڪنهن جا يار
بدنام نه ٿئي عاشق، ظالم سدا هجي خوار.

بلي ڪيا جاني، نمڪ کا سواد،
پريمي ڪيا جاني، دنکا فساد.

اک گل تي سنڻ!، او بيقدرا،
ڪيا نهين سگهيا، رحم تي حيا.

خاندان اوچا، دليون سجيون،
ڪاٺن سدائين، ٽڪاڻا پنيون.

دهشت وحشت، خون سڪايو،
بيدردن کي، ڪو رحم نه آيو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند وائي

ها! رسامارت سڪائن ٿا،
سڪون ۽ چين ڦٽائن ٿا.

مولا تنهنجي مدد درڪار
ڏاڍي ڏي آهي، هرڪار.

معصوم دل جو، ماڻهو جيڪو،
انڪي ڏئي ٿو، دوکو هرڪو.

جيڪو به آهي مستحق،
انڪي پهچي، پنهنجو حق.

سڀ چئن ڏينهن جو، چٽڪو يار
سوچين صدين ڄاڻو، سورو پيار.

جوانن جو زور، فقط آهي ڊاڙ تي،
ڪهڙو چئبو گهر، جيڪو آ مسواڙ تي.

آس اميد، چڱائيءَ جي؟
ملندي موت، برائيءَ جي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سچ محبت زنده باد،
ڪوڙ ڪلفت مرده باد.

اتو اجهو لتو ۽ رسمون ضروري،
ٿوري پگهار مان، ڪيئن پوي پوري.

ڪاسائيءَ واري، ڪار هلي ٿي،
ها! مهنڱائيءَ جي مار هلي ٿي.

لالچ لوپ، هوس ۽ هول
سنائيءَ جو، بستر گول.

بيوڙن سان وڙ ڪرڻ، چڱن جو ڪم،
دنيا بنجي سرڳ پوي، جي چاهي آدم.

تنهائي، پياڻي، بيوفائي، جدائي،
انهن خوشين جي جان جلائي.

الله ڏئي ٿو، الله وڌائي نه سهي،
بدبخت! پنهنجي پاڳ ٿي پئي ڏئي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند وائي

الله ڏي ٿو، الله وڌائي نه سهي،
بدبخت! پنهنجي پاڳ کي ٿي پئي ڏي.

پيار جو فلسفو، نٿو سمجهي،
زندگيءَ جو قصو، نٿو سمجهي.
نفرت کان جڏنهن، ڪري نفرت،
ڪهڙي چيني آجو، نٿو سمجهي.

نڪاهه پوي، نه ٿي ڪاڻ ڪڍجي،
الله ڪري، ائين سارو وقت ڪٽجي.

عشق مشڪ آ، لڪائي نه لڪندو،
هلت چلت مان، ظاهر ٿي پوندو.

جيڪي ڪن ٿا، گهوڙا گهوڙا،
سي ٿي سدائين، هٿن ٿا روڙا.

جيڏا اڻ هوندا، تيڏا لوڏا ايندا،
پراوڏو ٿي اڻ، ڪاڻن گهڻو ٿا.

ارمان هزارين، سڀئي اڻ پورا،
ٿا ائين گذارن، مارو سنڌ وارا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

آڻ آڻ ۽ چڪتاڻ، ٻئي جو وڌي ويا،
چين سڪون ٻئي تڏنهن، ٿي ويا هوا

گڏي گڏيءَ جو، ڪيل نه دنيا،
هتي نوان نوان، ڏسجن ٿا تماشا.

ڪي پنگوڙا، ڪي چرسي ٿا گڏجن،
رستي ويندي ڪجهه، ٻول ٿا ٻڌجن.

ارمان جڏنهن ٿا، لڙهي وڃن،
اشڪ اکين مان، لڙي پون.

نه محبت، نه محبت جو سايو ڏٺوسي،
اسان زندگيءَ کي، اڀاڳو سمجهوسي

ڀاڳن وارا، جيڪي هوندا،
ڍڪا تن جا، ڇيلا ٿيندا.

هونديون اڪيون، جن الماس،
تن جو هوندو، نشانو خاص.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

وقت جي وير، جذبن کي لوڙهيو،
ڪيترين دلين کي، وچ سير ٻوڙيو.

اهي دليون، معراج ٿيون ماڻن،
جيڪي حق کي، حق ڪري ڄاڻن.

ڪليل سڀ، دل جا دروازا،
ڇو ٿو پڇائين، نياپا سنيها.

اهي دليون، معراج ٿيون ماڻن،
جيڪي حق کي، حق ڪري ڄاڻن.

خير ۾ اگر ڪو، خوش ناهي،
ٿوان سان، ان جهڙو ٽڪرائي.

پن ڏينهن جو ڏيکاء، ترڙو عشق،
ان کان پوءِ پڙهه، سورت ڪسڪ.

عجيب اسان جا، خواب آهن،
پريور غمن سان، باب آهن.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

خواب ڏسون، اوقات کان وڌ،

خواب ٿڌن ٿي، وڌي ٿي ٿڌ.

جيئن ٿي کڻي رات، جيئن ٿو ڦٽي ڏينهن،

سدان ڪورو، مڪڙي ڪومل، اچو اجرو نيهن.

"پريم" جنهنجو به پنهنجو آ،

انجو هر ڪم، سولو سهنجو آ.

ڪالمه ويو جو، گذري وقت،

ها! ورڻو ناهي، ساڳيو بخت.

تارن کان اڳتي، جهان هوندو،

ڪهڙي ڪم جو، مڪان هوندو.

ڪري ڪري ٺهي وڃي، ٺهي ٺهي ڪري پوي،

اهڙي بني بشر کي، مت ڪڏنهن ڪونه اچي.

جيڪو ٻڌي نه سمجهي، سمجهي اٿڻ ڏوڪري،

اهڙي شخص کي، رب پاڪ ٿو سڌو ڪري.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مزو محبتن جي، ميلي ۾،
سونهن ساٿ جي، جهميلي ۾.

مزي بنان آ، جيئن ڪهڙو
مفت سزا ۾، ڪٿن جهڙو.

نه لالچ آ، نه دوکو آ،
پيار سان جو، سوکو آ

سنسار سهڻو آهي، فقط سونهن سان،
قائم لطف مزو آ، ساز ورونهن سان.

هاء! ساڙو لا ساڙ ۾ مرندا،
مٽي منهن ۾ وجهندا ويندا.
تان جو سارا مٽي ٿيندا،
پر نه ذرو عادت کان هٽندا.

مان سالڪ آهيان، رب ٿو ڄاڻي،
باقي ته دنيا، نٿي سڃاڻي.

سڙ لندا، ساڙ ۾،
فطرت، اکين ڦاڙ ۾.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

صوفين سان آ، تنهنجو وير
تخم غير جو، ٿيندو غير.

تيڙي ڪول، جو بهي بهي،
سو بهي، ڪتي وانگي بهي.

نه رام جو، نه رحيم جو،
سو پڪ آ پت، حريم جو.

لنڊا پٽا، جنهن سان ساڻ،
سو بي نسلو، ڀٽو پاڻ.

محنت سان مشقت سان، محبت سان،
چٽنگ بناءِ الاءِ، پاڻو قربت سان.

جيڪو به آهي نا اهل،
نيڪالي انجو، آهي حل.

سب جان ليا، پهچان ليا،
دوڪها ڪها ڪي، سب جان گيا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

هم پريم نگر ڪي، باسي هيٺ،
ڪبهي راجا هيٺ، ڪبهي داسي هيٺ.

خواب ٿئي ٿي، دل ٿئي ٿي،
جوڙڻ سان پي، ڪونه جڙي ٿي.

حسين پرين پويان، لڪل جهور آنتيون،
هر روز نوان ڪيل، ڪيڏن ٿيون پيون.

تيري بڪهري بڪهري بال، چغلي ڪهاتي هيٺ،
تيري آستاني پي، شڪاري لوگ آتي هيٺ.

ڪيا نهين ڪيا، ڪيا نهين ڏيکيا،
پهر بهي اب تڪ نهين، منزل ڪو پهچا.

ذهن ڊوڙائي ڊوڙائي، آخر ٿڪجي پوان ٿو،
جڳ ۾ محسن ماڻهو، ڳولي ڪونه سگهان ٿو.

ڪيون دنيا بهت هي، آڳي آڳي؟
هم بهت هيٺ، پيچهي پيچهي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ايڪ دوسري ڪا، هم راسته هيٺ روڪي،
ورنه هم ڪهين سي، ڪهين پنهنجي هوتي.

اگر هي محبت، تو تڪرار ڪيسا،
جو هر دم ستائي، وفادار ڪيسا.

جس تي هم سي، پيار ڪيا،
تقاضا جي سي، بيو پار ڪيا.

بهتڪتي روح کي طرح، بهتڪنا پڙتا هي،
تب جا ڪر ڪوئي، اچها شعر بنتا هي.

جستجو سچي نه هوتو، شعر بنتا هي نهين،
آگهي اور بصيرت کي سوا، سنورتا نهين.

وڊيو سيڪس ڪا، انٽيان ڪاروبار ڪرتي هيٺ، ورنه بچاري بيوا هيٺ، بوڪهه
مرتي هيٺ.

جنس پويان دنيا، مجذوب ٿي وئي،
ان طرح ختم ساري، تهذيب ٿي وئي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جيڪو رام جو نه رحيم جو،
سو پٽ آ پڪ، حريم جو.

بي صنمير کي آئي آگر اڏامن لڳو،
ٿورو اڏامي هيٺ، ڦهڪو ڪري ڪريو.

شيشي جي گهر ۾ ويهي، اهي ڪرمستيون،
ڊاهي نه وجهن توکي، گڏهن واريون اٿون.

بي نسلي جي دل ۾ غير
محسنن سان، جنهنجو وير.

دل لڳي نه رهي، شاعري ڪهڙي،
مردھ دل هجي، زندگي ڪهڙي.

ڪڍڙو هوندو ڪڍڙي جويان
هڪڙو پاڙي ته ٻيو غدار.

ترقي پسند سوچ جو، پاندو کلي پيو،
جڏنهن ڪنهن مروان، نالو ڪٿي ڇڏيو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

محفل کي فتائن، جنهنجو ڪم
ناهي آدم زاد، نه پلي ذات آدم.

بي ضمير جو پتڪو لٿو، گچيءَ پيو،
چوي ڇا ٿيو، هيٺ ته ڪونه ڪريو.

وهه سالا! درگت ايسي بناتا هي،
جييسي کي بيٺا، حجام ڪا هي.

حساس ماڻهو، ڪنول کان ڪچڙو،
ستائي ظالم، شيطان جو پڇڙو.

جس تي رلايا، وهه روئين ٿي،
منه ناڪسي ڪو، دکها پائين ٿي.

بيدل هو، بد دل هو، بزدل هو،
ڪيا ڪهون ظالم جاهل پاگل هو.

جهالت کي، بي بري آثار
لڙني ڪو دوڙي، وهه هر وار.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

شاعري مونکي، ٻچن وانگي،
جان تي اوڍيل، لڻن وانگي.

لفظن سان جي، ڪونه مٿو،
انکي بدبو ڏيڍ، مٿو سمجھو.

اڳرائي ڪري، منهن پر ڪري،
ڪتي وارو، شل موت مري.

ميرادل، سدا جوان،
دلنشين ڪا، بنا آستان.

منهنجي گهراڻيءَ کي سمجھي سگهين،
ڄڻ ٿو ساگر مان، موتي آئين.

جيڪي اسان کي ڏک ڏيندا،
ڪنڀجي ويندا، تنگجي ويندا.

سڙ سارو لا، ساڙيم،
بنيءَ سنڌي پاڙيم.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جي بي نسلو هجي يار
ٻيو دشمن، ئي نه ڌار.

پنن جي به عادت، جنهن کي پئي آ،
دنيا جي جهلڻ سان، اصل ڪونه وئي آ.

نڪاهاج پوي، نه ئي ڪاڻ ڪڍجي،
الله ڪري، ائين سارو وقت ڪٽجي.

عشق مشڪ آ، لڪائي نه لڪندو،
هلت چلت مان، ظاهر ٿي پوندو.

جن جون هونديون اڪيون الماس،
سي پيار جيتن ۽ خوشي وشواس.

جيڪي ڪن ٿا، گهوڙا گهوڙا،
سي ئي سدائين، هڻن ٿا روڙا.

پيار ٿي، ساري عمر گذارجي،
پاڻ پڻو غيبت، صفا وسارجي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

پيار ۾ ئي، ساري عمر گذارجي،
پاڻ پڻو ڳلا غيبت، صفا وسارجي.

پيار سان ئي، راحت آ،
چاهه چڱائي، چاهت آ.

جيڪو ڪاڻي به ۽ وڙهي به.
اهڙو پڪ ڦاهي، چڙهي به.

غلام سمجهي، پاڻ کي راجا،
وڃي ويندا ان جا، بيند باجا.

وت کان وڌجي، سڀنا لهبا،
تن جا تعبير اهڙا ئي ٿيندا.

چوچڙي چورڻ وارا، پاڻ ئي سڙي مرندا،
شيطان جيان لعنتي، سدائين پيا سڏبا.

وعده وفا نه ٿيا، اعمال ڪونه سڌريا،
نادان جيڪي پاڻ کي، آقا سمجهن ٿا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سب سھاري چھوڙگي، ايڪ سھارا ساٿھه رھا،
اس سھاري تي مجھي، ڪبھي نہين مايوس ڪيا.

ٿو سڪين جنھن شئي لئي، سا ملي اسان کي مٿين،
ڳول وڃي شڪارين جا گھر، جي توي ڪٿي ڪٿين.

جيڪو ڪري ٿو، سو لوڙي ٿو،
پر سترڻ جي مت، ڌاري نٿو.

ھر لفظ لفظ کي، پر ڪجانءِ،
پوءِ پلي لبن کي، ڪولجانءِ.

پيت سان نه ڳالھايون ٿا، ڪنھن سان ته ڳالھايو ٿا،
پر رازن يا چون ڳالھيون، سڀ کي نه ٻڌايون ٿا.

اسان نه شڪاري، نه پسند ڪيون شڪار،
ڪسڪي وڃ هٿڙان، جي ڪپي توي ٿرڙو پيار.

حرام حرام آ، ڇا رشوت حلال آ،
ڪوڙ ڳالھائڻ تي، توي ذرو ملال آ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

زهر ڪاٽيو، مربو ڪونه،

مرئو آهي، رهيو ڪونه.

جي محبتون آهن، ته نظراچڻ ڪين،

من ۽ ذهن کي، محسوس پڻ ٿين.

ڪوڙو ماڻهو، بي پاڙو آ،

جنهن گهرتر نڪو پاڙو آ.

دلالن جي فون تي، بنا ڪاغذ ڪم،

واهڙي پٽ سهڻا، بشني بني آدم.

بي قياس، بي شناس، اٿاسا ماڻهو،

راهه جاروڙا هوندا، سي نياڳا ماڻهو

اسان جي ڪريل هون، ٻيو چو ڪٿي.

اسان جي پيٽ ۾، اڳتي ڪيئن وڌي.

جيڏا اٺ تيڏا لوڏا، ڪجائي تي چڙهن به ڏکيو ته چڙهي لهڻ به ڏکيو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سڀني جو پريم سان جهيڙو
سدا متل، شيطان جو ميڙو.

منهن جي روح ۾، چٽنگ نوراني، هي
نشان حقاني، رب جي نشاني.

دلال پيا ٿا، ملڪ کي پيلن،
ڏسندڙ ڏسندا، رهجي وڃن.

جيڪي ٻڌن ٿا، سي سمجهن نٿا،
جيڪي سمجهن ٿا، سي ڍنگ ڪن ٿا.

منهن جي روح ۾، چٽنگ نوراني،
هي نشان حقاني، رب جي نشاني.

"پريم" سڀن جو پنهنجو آ،
سڪ جي بدلي، سنهنجو آ.

پريم بدل، مک ماه ٿو گهرجي،
چاهت بدلي، چاه ٿو گهرجي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ساري دنيا کي کڻي ٿو، "پريم" سهارو،
جيئن ساگر جي سفر ۾، طلب ڪنارو.

هڪ سڪ گهرجي، ٻيو ساءِ کڻي،
ساري دنيا ۾ امن، چاه نياءِ کڻي.

طلب ڪجي ۽ خواب ڏسجن،
ائين منزل تي، پانڌي ٿا رسن.

سو کيئن نه سفينو، پار پڇي،
جنهنجو مالڪ، مالڪ پاڻ هجي.

گڏ ٿيندي ٿيندي، چار ٿين،
ٿا همت سان، ٻيڙا پار ٿين.

جيڪو ڪم خدا تي آڇڏيو،
سو ڪم ضرور بهتر ٿيندو.

جاهل ڇا ڄاڻي، علم جو فائدو،
جانورن لئي، ڪهڙو قانون ڦاڻدو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

مولا! طاقتور، گهڻا ظالم ٿئي،
حق خور ظالم، سڀ آدم ٿئي.

جيڪو بڪ مرندي، سو آزار ڪندي،
ساري لوڪ کان، بڪيو ڦري کائيندي.

ڪيمو هو پڳل، واڱڻ وچ ۾ پيل،
ويشنوءَ مزي سان کائڻ، واڱڻ سمجھي رڌل.

ديار غير مين، دھوندا تها سھارا،
منه بل ڳري، اس ني دھڪا جو مارا.

قسمت جا ماريل، ڪاڏي وڃن،
هوروئي مالڪ کان ٿا، پڇن.

ٽڪرجن جي پيٽ ۾، سي ئي ٿا وڙهن،
مهڻي هاب گهڻا، ڪنهنڪي ڏوراپا ڏجن.

نه دليون ڏکايون، نه ڪنهنڪي ستايون،
پوءِ ڇو ظالم جي، نظرن ۾ آهيون.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ٿيو سسٽم سارو، ڊانوا ڊول،
رشوت جو، هر جاءِ چوپول.

ٺيڪيدار ٿا، ديس کي پيلن،
وس وارا، نتاروڪن ٿوڪن.

سڀ راشي ماڻهو، اکين ٻوٽ،
ڪونه ڪرن ٿا، ڇڏ چوٽ.

هر ڪم جو آ، ريت مقرر
راشيءَ جي دل ٿي وئي پٿر.

هر جاءِ هلي ٿو، ڪوڙ جو هوڪو،
دنيا دورنگي، ٺڳي نصرت ۽ دوکو.

ٺڳي ڪرڻ، ڄڻ ڏوهه نه آ،
دوڪو ڪرڻ ڄڻ، ڊوهه نه آ.

محبت وارو مامرو، ڪو ڪو ٿو سمجهي،
ورنه اڪثر لوڪ کي، رونشو ٿو لڳي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

بڪ بيماري بد حالي، تنهي لاتو زور
وقت ظالم کي ڪرڻو آ ڪمزور ويتر ڪمزور.

محبت جي آ، لوڙ سپن کي،
منهن تي مگر ڪوڙ سپن کي.

غرور تڪبر ڪنڌ ڀر ڪرندو،
هر ڪرم عمل آ، آڏو ايندو.

کوئي ناهي دنيا ۾، ڪردماغن جي،
ابتي چال چلن ويٺا، چلت مامن جي.

غصو ۽ غرور وڌي ويو ايترو،
سج جو تاء، روزو وڌي ٿو جيترو.

هڪڙو ڏوهي، مٿان وري ڏاڍ ٿو ڪرين،
اهڙي جيئن ڪان، ٻڏي چونه ٿو مرين.

بس ڊاهڻو ئي آ، ٺاهڻو صفا ناهي،
اهڙي دماغ ۾، غصو ڀريل آهي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

غلطي اڳر نه ڪبي، ته صحيح جي پرڪ ڪيئن ٿيندي،
گهر کان پري نه رهيو، اهميت جي خبر ڪيئن پوندي.

گهڻين جو جيڪو دادا ٿيندو،
ڪم پي اوڏا، برا بھڻا ڪندو.

رلڻ سان، ڪونه ڪلندو،
گهڻين جو، راجا ٿيندو.

وقت وڌو آ، قيمتي،
وقت وڃائڻ، احمقي.

صرف ته ٻار ڄڻا ناهن،
ٻار به تن جا، ڪٿڻا آهن.

جيڪو ڪري ڦڏو مرد،
اهو ئي آهي، جڏو مرد.

حق وارو اهو، جيڪو حق رکي،
پرائو مال، نه تڪي نه ئي چڪي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ماڻهو شخصيت نه، حيثيت جو ٿاڀڻ،
اصل نقل کي ڇڏي، رنگ گورو ٿاڏسن.

تڪڙ جا تيرنهن، صبر جا سورنهن،
تڪڙ وارن جي ديري تان اڏامن دونهان.

اڌاري پوي، شل مار
جنهن ڦٽايا، چاريار.

گل ته آهن نازڪ، خار نه ڪنهن جا پاڻ
بدنام نه ٿئي عاشق، ظالم سدا هجي خوار.

اجايون تهمتون آهن، الزام اجايا آهن،
بدنام زمانا ماڻهو، ٺاهه ٺڳيءَ جا ٺاهن.

بلي ڪيا جاني، نمڪ کا سواد،
پريمي ڪيا جاني، دنگا فساد.

اک گل تي سنڻ!، او بيقدرا،
ڪيا نهين سکھيا، رحم تي حيا.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

خاندان اوچا، دليون سجيون،
ڪاٺن سدائين، ٽڪاڻا پنيون.

دهشت وحشت، خون سڪايو،
بيدرن کي، ڪو رحم نه آيو.

ها! رسامارت سڪائن ٿا،
سڪون ۽ چين ڦٽائن ٿا.

مولا تنهنجي مدد درڪار
ڏاڍي ڏکي آهي، هرڪار.

معصوم دل جو، ماڻهو جيڪو،
انکي ڏئي ٿو، دوکو هرڪو.

سڀ چئن ڏينهن جو، چٽڪو يار
سوچين صدين ڄاڻو، سورويچار.

آس اميد، چڱائيءَ جي؟
ملندي موت، برائيءَ جي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

جوانن جو زور، فقط آهي ڊاڙ تي،
ڪهڙو چئبو گهر، جيڪو آ مسواڙ تي.

اتو اجهو لٽو ۽ رسمون ضروري،
ٿوري پگهار مان، ڪيئن پوي پوري.

ڪاسائيءَ واري، ڪار هلي ٿي،
ها! مهنگائيءَ جي مار هلي ٿي.

جڙي نه سگهي، ڪا پريم ڪهاڻي،
سدا اڌوري رهي، پنهن جي آکاڻي.

هر دل ۾، خوف خدا جو هجي،
ايڏو ظلم ستم، ڇا لاءِ ٿئي.

او زندگيءَ زندگيءَ جا مالڪ، دنيا ڏاڍو ستايو،
گردش دنيا اڙانگي، دل جان کي جلايو.

هر حال ۾ هر موڙ تي، ساٿ نٻاهيو،
پریشان حال ٿي، نه پٺتي نهاريو.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ارادو اٿل هجي ته، جبل زير تي پوي،
انسان چنڊ تي وڃي، قدم ٿور رکي.

نڪو مستقبل، نه ئي ماضي آهيان،
مان هر دؤر ۾، حال حياتي آهيان.

امر ٿيڻ، آسان ته ناهي،
بهتر هرا انسان ته ناهي.

لاحاصل جي، پويان لڳي،
عمر اچائي، گذري وئي.

عشق ايمان جو، پهريون درجو،
هندو مسلم، سڀ پويون درجو.

ايمان وارا، سڀ اڳتي اڳتي،
وجهي سڀئي، پٺتي پٺتي.

الله سوا، ٻيو چارو ناهي،
اهڙو ٻيو ڪو، سهارو ناهي.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ساري دنيا جو سير ڪيون ٿا،
هوائن سان گڏ، اڏندار هون ٿا.

پيار جي چڪريم، اچڻ نه گهرجي،
محبوب جي در تي، ويهڻ نه گهرجي.

دوائن جا اگهه، ٿيڻاڻي ويا،
مريض وڌي هاڻي، پيڻاڻي ويا.

ڪونه رهندو، درد تنهنجي درشن کان پوءِ،
ڪهڙو فائدو، سارڻ جو جيون کان پوءِ.

ڪهڙو مزو آ، جيون جو جوڀن کان پوءِ،

لوڻ آ پرڪڻ آيو، گهرن ڇهڪن کان پوءِ.

ها! ويران سرته ٿيندو، پرديسي پکين کان پوءِ،
ڇاوري ڪو ماتم ٿيندو، عيدن خوشين کان پوءِ.

اهي محبتون ۽ قربتون قائم رهن،
هن ديس ۾، سڪ خوشيون دائم رهن.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ڪوبه ملاوت، ڪونه ڪري،
لالچ لوپ غرض، عنقا هجي.

پڪين وانگي پيار هجي، دلين کي قرار هجي،
ارزان هجي اناج پاڻي، هر جاءِ روزگار هجي.

ڪنهنجي نه ڪنهن ۾ غرض پوي،
خود مختيار، هر ڪو فرد هجي.

جي ساري مثالي، دنيا هوندي،
عمر خوشيءَ سان گذري ويندي.

هر دل هجي، هيرن جي ڪاڻ،
هر ڪو پاڻ، حاڪم ۽ سرواڻ.

جنسي جنونيت، وڌندي وڃي ٿي،
تهذيب تمدن، گهٽي وڃي ٿي.

جي پنهنجو ٿئي ٿو دشمن،
سارو زهر، ٿئي ٿو جيون.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ناهي اڳتي، وڌڻ جي ڪوشش،
آهي پوئتي ڏکڻ جي ڪوشش.

جو خود ڪا، خيال، نه رکھتاھي،
وہ ڪيا اوروں ڪو، سھارا ڏيتاھي.

ڪتاب جھڙو دوست، رھبر ناھي،
جو عقل علم سيڪاري ساٿ ڏيئي.

واندن کان جيڪو واندو هوندو،
اهو ويٺو لودو ۽ نوٽن ڪيڏندو.

ڪوڙ ۽ غصو، ٻئي خطرناڪ،
سچ وڏو دلير، اصيل بيباڪ.

علم کان آهي، عقل وڏو،
عقل کان آهي، عمل ڀلو.

صبر شڪر جا فائدو انيڪ،
صبر شڪر، واروئي نيڪ.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

سچ وڌو آ، طاقتور
ڪوڙ مثل، ڪچو پتر.

ڪوڙ جو قلعو، ڏهندو آ،
سچ جو شان، وڌندو آ.

سچ لکوءِ سچ پڙهو،
ڪوڙن کان، ڪنارو ڪيو.

سچ جي آهي، عمر گهڻي،
ڪوڙ بيهي ٿو، تنگ ڪئي.

بري صحبت، برو اثر
نظرن ۾ رهندو ڪمتر.

منهنجو قلم، ڪٽاري آ،
هر دشمن تي، پاري آ.

پاڻو! قلم ڪن ۽ ڇڏ هٿيار
جيئن جو مقصد، پيارئي پيار.

ٻول انمول: شاعر حڪيم پريم چاند واڻي

ٿورا مَ ٿورا مُنهنجي ماروئڙن جا،
ٿرِ ۾ واري ٿورڙي تيهان گهڻيرا،
ڀلايون ۽ پيرا ڳڻي ڳڻيندس ڪيترا.

ٿورائتو آهيان شاعر محب سولنگيءَ
جو جنهن منهنجي شاعري تي پنهنجا خوبصورت تاثرات لکي،
منهنجي شاعريءَ جو مختصر جائزو پيش ڪيو.
مان ٿورائتو آهيان پيءُ وسند چوهاڻ جو جنهن پنهنجو قيمتي
وقت ڪڍي منهنجي شاعريءَ کي سهيڙڻ ۽ ڪتاب کي زيبائڻ تي
بنائڻ ۾ ڀرپور مدد ڪئي ۽ منهنجي
خوابن کي ساڀيا جو روپ ڏنو.
مان ٻنهي ڀائرن لاءِ دعاگو آهيان ته مالڪ سائين کين لمبي
ڄمار سان گڏوگڏ سٺي صحت عطا ڪرڻ فرمائي
۽ کين وڪ وڪ تي
ڪاميابيون ۽ ڪامرانيون نصيب ڪرڻ فرمائي،
آمين.

شاعري

هڪ احساسن تي مشتمل هوندي آهي، جيڪا
شاعر پنهنجي تخيل ۾ سهيڙي ٿو شاعري هڪ
اهڙي ذات آ جيڪا تاقيمات تائين شاعري زندہ
رکي ٿي.

۽ دوست پريم چاندواني جي شاعري هڪ بهترين
۽ سچ کي مبني سٽاء ڪري ٿي پريم چاندواني جي
شاعري ۾ مونکي نواڻ محسوس ٿئي ٿي ۽ خيالن ۾
تمام بهترين احساس پريل آهن .
پريم چاندواني جي شاعري اڄ جي ماحول جي سهي
۽ سچي عڪاسي ڪري ٿي.

وفائي محب سولنگي

16 نومبر 2022

سند سلامت

www.sindhsalamat.com

سند سلامت جو مشن ۽ مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ڊجيٽلائيزيشن ۽ پکيڙ کي وسيع ڪرڻ آهي ۽ پڻ دنيا سان گڏ سندس رفتار سان هلڻ جو سانباهو آهي، ڇو ته تاريخ هميشه انهن قومن جو احترام ڪيو آهي جن پنهنجي علمي سرمائي جي حفاظت ڪئي آهي. سند سلامت پڻ پنهنجي ٻوليءَ جي بقاء خاطر سنڌي ٻوليءَ ۾ لکيل قيمتي ۽ ناياب ورثي کي ضايع ٿيڻ کان بچائڻ ۽ ان کي نه رڳو محفوظ رکڻ پر پنهنجي اديبن، ليکڪن، محققن ۽ شاعرن جي علم، هنر ۽ تخليق کي ڊجيٽلائيز ڪندي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود سنڌين تائين مفت ۾ آسانيءَ سان پهچائڻ جو عزم ڪيو آهي.

اسان جي خواهش هئي ته سنڌي مواد تي مشتمل هڪ اهڙو ڪتاب گهر قائم ڪجي جتي هر موضوع تي مشتمل ڪتاب موجود ملن. ڪتابن کي ڳولڻ ۽ ڊائونلوڊ ڪرڻ آسان هجي ۽ اينڊرائيڊ سميت آئي فون يا ونڊوز آپريٽنگ سسٽم سميت هر قسم جي ڊوائيس تي آساني سان آن لائين پڻ پڙهي سگهجي. ۽ اهو سڀ ”سند سلامت ڪتاب گهر“ ذريعي ئي ممڪن ٿي سگهيو. اميد ته سند سلامت ڪتاب گهر ذريعي سموري دنيا ۾ موجود سنڌي نه صرف پرپور لاڀ حاصل ڪندا پر سند سلامت ڪتاب گهر کي وڌيڪ فائديمند بنائڻ لاءِ پنهنجو پورو ساٿ ڏيندا.

books.sindhsalamat.com

سند سلامت ڪتاب گهر جي اينڊرائيڊ ايپليڪيشن پلي اسٽور جي هن لنڪ تان ڊائونلوڊ ڪريو:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sindhsalamat.book>